

KANCELÁRIA ÚSTREDNÉHO RIADITEĽA ŠVPS SR INFORMUJE

Legislatívne zmeny

V zbierke zákonov bol zverejnený zákon č. 299/2009, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti. Zákon nadobúda účinnosť 1. októbra 2009. Novela zákona je zverejnená aj na internetovej stránke ŠVPS SR.

15.7.2009 nadobudlo účinnosť Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 283/2009 Z. z., ktorým sa ustanovujú opatrenia na úpravu požiadaviek na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie potravinárskych prevádzkarní s malým objemom výroby.

Návrh nariadenia vlády Slovenskej republiky, ktorým sa ustanovujú hygienické požiadavky na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu, mäsa z hydiny a zajacovitých zvierat, voľne žijúcej zveri a zveriny z nej je stále v procese na Európskej komisii.

Návrh nariadenia vlády Slovenskej republiky, ktorým sa vymedzuje okrajová, miestna a obmedzená činnosť maloobchodných prevádzkarní bol postúpený na MP SR a v najbližšom období sa čaká začiatok medzirezortného pripomienkového konania.

Cieľové kontroly dodržiavania teplotných režimov

Ústredný riaditeľ Štátnej veterinárnej a potravinovej správy Slovenskej republiky nariadil cieľnú previerku dodržiavania teplotných režimov pre potraviny v obchodnej sieti. V rámci cieľovej kontroly bolo kontrolované dodržiavanie minimálnych a maximálnych teplôt uskladnenia a predaja potravín. Počas kontroly sa inšpektori zameriavali ako na potraviny živočíšneho pôvodu (mäso, mlieko), tak aj na potraviny rastlinného pôvodu a cukrovinky (napr. čokoláda). V rámci cieľových kontrol bolo vykonaných viac ako 820 kontrol pri 134 kontrolách boli zistené nedostatky.

Rokovania s Ruskou federáciou

Naďalej prebiehajú intenzívne rokovania s Ruskou federáciou. V roku 2009 boli vykonané nasledujúce kroky:

– do dnešného dňa boli podpísané RF nasledovné vzory certifikátov:

1. pre vývoz jatočného hovädzieho dobytku zo SR do RF;
2. pre surové kože, rohy a kopytá, črevá, ovčie kožušiny, jahňacie kožky, surovinu zo spodnej srsti (podsady) kôz, vlnu,

srst, konský vlas, prachové perie (páperie a perie) kurčiat, kačíc, husí a iných druhov hydiny vyvážaných zo SR do RF;

3. pre vývoz hovädzieho dobytku na chov a produkciu zo SR do RF.

– v súčasnosti čakáme na podpísanie vzoru certifikátu na vývoz čmeliakov zo SR do RF.

Marec 2009

– na základe požiadavky ruskej strany boli zaslané informácie ohľadom monitoringu a vykonávania opatrení v súvislosti s ochorením BSE v SR.

Apríl 2009

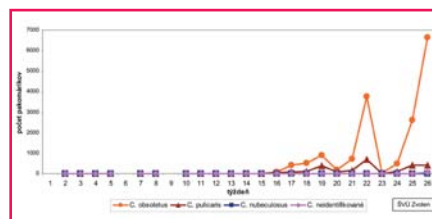
– ruská strana požiadala o poskytnutie informácií o kontraktach medzi mliekarenskými prevádzkarňami a ruskými odberateľmi.

August 2009

– na základe požiadaviek zo stretnutia 30. apríla 2009 v Bruseli, medzi zástupkyňou generálneho riaditeľa pre zdravie a ochranu spotrebiteľa Európskej komisie p. P. Testori Coggi a p. S. A. Dankvertom, ŠVPS SR vykonala kontrolu prevádzkarní, ktoré vyvážajú mlieko a mliečne produkty zo SR do Ruskej

federácie. Kontroly boli vykonané v súlade s požiadavkami aktuálnej legislatívy Ruskej federácie v desiatich prevádzkarniach, ktoré týmto môžu vyvážať mlieko a mliečne produkty do RF.

Mapa vymedzuje zakázané zóny BT v súvislosti s výskytom nákazy BT v Českej republike a v Maďarskej republike, ktoré boli vyhlásené Mimoriadnym núdzovým opatrením dňa 12.1.2009.

Dynamika populácie pakomárikov Culicoides na Slovensku od 1.1. do 30.6.2009

Graf znázorňuje populačnú dynamiku pakomárika Culicoides na Slovensku, ktorá je sledovaná v rámci entomologického prieskumu BT založenom na „záchytech vektora“.

Matus, M., ŠVPS SR

Výsledky laboratórneho vyšetrenia scrapie u oviec za obdobie od 1.1. do 30.6.2009

Cieľová skupina zvieratá	Počet vyšetrených vzoriek	
	Vyšetrené	Pozitívne
Uhynuté	1449	0
Núdzovo zabité	3	0
S klinickými príznakmi pri ante mortem vyšetrení	0	0
Zdravé	124	0
Zabité z dôvodu eradikácie	135	0
Podozrivé	0	0
Spolu	1 711	0

Výsledky laboratórneho vyšetrenia scrapie u kôz za obdobie od 1.1. do 30.6.2009

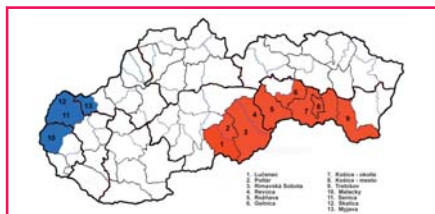
Cieľová skupina zvieratá	Počet vyšetrených vzoriek	
	Vyšetrené	Pozitívne
Uhynuté	17	0
Núdzovo zabité	0	0
S klinickými príznakmi pri ante mortem vyšetrení	0	0
Zdravé	0	0
Zabité z dôvodu eradikácie	0	0
Podozrivé	0	0
Spolu	17	0

Výsledky vyšetrenia na BSE za obdobie 1.1.2009 do 30.06. 2009

Cieľová skupina zvieratá	Počet vyšetrených vzoriek	
	Vyšetrené	Pozitívne
Uhynuté	6 603	0
Núdzovo zabité	474	0
S klinickými príznakmi pri ante mortem vyšetrení	1	0
Zdravé	19 320	0
Zabité z dôvodu eradikácie BSE	0	0
Podozrivé	0	0
Spolu	26 398	0

Počty vyšetrených vzoriek zo zvierat v súvislosti s monitoringom BT v období od 1.1.2009 do 30.6.2009 v SR

Počet vyšetrení	ELISA	PCR
Sentinelové zvieratá	5960	0
Import	261	84
Aborty	564	0
Pred presunom	7484	971
Spolu	14269	1055

PROMÓCIE ABSOLVENTOV ŠTUDIJNÉHO PROGRAMU VŠEOBECNÉ VETERINÁRNE LEKÁRSTVO A HYGIENA POTRAVIN UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA V KOŠICIACH V AKADEMICKOM ROKU 2008/2009

Vážené slávnostné zhromaždenie,
vážení absolventi, dámy a páni,
promócie absolventov Univerzity veterinárneho lekárstva v Košiciach sú vždy veľkou udalosťou v živote celej našej akademickej obce. Sú závršením spoločnej šesťročnej práce študentov, učiteľov i zamestnancov univerzity.

Vážení absolventi,
dovoľte mi, aby som Vám v mene celej akademickej obce Univerzity veterinárneho lekárstva v Košiciach i v mene svojom osobnom zablahoževal k práve získanému titulu „doktor veterinárskeho lekárstva“.

Zároveň využívam túto slávnostnú chvíľu na to, aby som sa poďakoval učiteľom i ostatným zamestnancom univerzity a jej účelových zariadení za podiel, ktorým prispeli k tomu, že ste dnes úspešne ukončili svoje štúdium.

Táto slávnostná chvíľa nás všetkých spája nielen svojou atmosférou, ale najmä významom toho, čo sme museli odovzdať zo seba samých, aby sme sa tu dnes mohli stretnúť.

Touto slávnostnou promóciou sa zavŕši nielen vaše šesťročné úsilie, ale rovnako aj úsilie nás učiteľov a v neposlednej miere taktiež úsilie vašich rodičov, starých rodičov a u mnohých z vás aj úsilie vašich životných partnerov.

Vážení absolventi,
aká by bola Vaša odpoveď, ak by som sa Vás teraz, počas týchto slávnostných okamihov, opýtal, na čo myslíte v tejto chvíli?

Možno by zaznelo, že je to úľava, zadostučinenie, určite i radosť a očakávanie toho, čo priniesie budúcnosť.

Možno sa Vám teraz v rýchlych obrazoch premietajú najvýraznejšie okamihy života počas Vášho štúdia – snád' prijímacie pohovory, či ťažké skúšky, ktoré ste museli absolvovať počas tých šiestich rokov.

Možno prvá pitva, prvé bezprostredné kontakty so zvieratami – možno úsmevné a možno ani nie, či na strane druhej momenty víťazstva nad sebou samým, úspech na náročnej skúške alebo štátniciach.

A medzi spomienkami sa pravdepodobne objavajú aj chvíle z Vášho študentského života,

ktorý ste prežili v spoločnosti svojich priateľov počas rôznych spoločenských, kultúrnych a športových udalostí na škole, študentskom domove, či záujmovom klube.

Prešli ste pamätihodnú cestu od imatrikulácie k dnešnej promóci.

Ak by som tú istú otázku – na čo myslíte v tejto chvíli – položil Vaším pedagógom, pravdepodobne by to bolo tiež o obzretí sa dozadu v čase.

V tom čase, ktorý k nám už šesť desaťročí privádza záujemcov o štúdium veterinárskeho lekárstva a hygieny potravín.

A každý z nich zanechá po sebe stopu – viac či menej výraznú. Vaši pedagógovia, vidiac Vás teraz pred sebou, môžu do svojej pamäti uložiť spomienky na ďalší ročník úspešných absolventov, môžu si vychutnať radosť, či dokonca hrdosť na to, že ich práca, snaženie, osobný vklad a príklad sa zúročili a bránu univerzity opúšťajú ďalší odborníci, ktorí budú, verím, šíriť dobré meno Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach.

Patrí im úcta a poďakovanie za všetko, čo Vám počas tých rokov odovzdávali, neraz nehládac na svoj osobný čas, či námahu.

Možno sa ani nebudem veľmi mýliť, ak poviem, že túto chvíľu najhlbšie prežívajú vaši rodičia, či najbližší príbuzní.

Len rodičia sa môžu vrátiť v spomienkach najďalej, aby si vybavili najdôležitejšie momenty celého vášho doterajšieho života.

Od vašich prvých krôčikov či krokov, prvých slov, prvej cesty do školy s novou aktovkou na chrbte, prvého písmenka v abecede, prvej jednotky, či prvej lásky.

Ešte veľa okamihov sa muselo udiť v ich i vašom živote a nie iba raz či prvýkrát, ktoré nie je ani možné všetky vymenovať, aby ste sa nakoniec dostali až tu, do týchto slávnostne vyzdobených priestorov Štátneho divadla, kde

ste prevzatím diplomu z rúk pani promotorky uzavreli ďalšiu významnú etapu svojho života.

Boli to predovšetkým Vaši rodičia a Vaši najbližší príbuzní a priatelia, ktorí spolu s Vami a určite veľakrát intenzívnejšie ako Vy, prežívali všetky Vaše študentské úspechy, či neúspechy, zdravotné alebo iné problémy, ktoré život počas Vášho štúdia priniesol.

Pripomínam Vám to len preto, vážení absolventi, aby ste práve dnes pri tejto slávnostnej udalosti nezabudli všetkým tým, ktorí sa pričinili o Váš úspech, povedať aspoň to jednoduché slovo „Ďakujem“.

Vážení absolventi,
promócia však nie je len obzretím sa dozadu, je to aj hraničná chvíľa, keď sa otáčame tvárou k budúcnosti.

Promócia nielen zavŕši naše úsilie, ale je medzníkom, po ktorom nasledujú iné výzvy, plány a ciele.

Naša univerzita sa snažila poskytnúť Vám, drahí absolventi, tú najlepšiu odbornú prípravu na výkon Vášho povolania. Snažili sme sa Vám odovzdať naše vedomosti a skúsenosti. Našu túžbu po poznaní sme, dúfam, preniesli aj na Vás.

Veríme, že to všetko budete ďalej rozvíjať všade tam, kam Vás zavedú Vaše cesty.

Nech budete kdekoľvek, nech už budete pôsobiť na akýchkoľvek postoch, pestujete v sebe to pozitívne, čím Vás vybavila naša univerzita, s hrdosťou sa k nej hláste a s radosťou na ňu spomínajte. Aby sme aj my mohli byť hrdí na Vás a spomínať na Vás tiež s radosťou.

Nezabúdajte prosím, že postavenie veterinárneho lekára v každej spoločnosti nie je vnímané len ako postavenie vysoko erudovaného odborníka. Postavenie veterinárneho lekára je v každej spoločnosti aj postavením

vysoko spoločenským, bez ohľadu na príslušnosť ku krajine.

Abyste si Vás Vaši klienti vážili a rešpektovali Vaše rozhodnutia a Vaši pacienti Vás milovali, budete sa musieť v živote veľa krát povzniesť nad jednostranné hodnotenie svojej vlastnej dôležitosti a svojich schopností. Položte si vždy otázku, komu čo prospeje. Nad svoje osobné ciele vždy postavte ciele spoločenské a dlhodobé. I na svojich oponentoch hľadajte predovšetkým to lepšie a pokúste sa chápať zmysel ich počínania.

Čokoľvek pre kohokoľvek významné urobíte, nerobte to zištné. Dobro, krása a priateľstvo nepodliehajú kupčeniu. Vráti sa Vám to inde, inakedy a v čomsi inom.

Vážení absolventi,

zišli sme sa tu dnes všetci, tak my učelia, ako aj Vaši najbližší príbuzní a priatelia, aby sme Vás spoločne vypravali za brány Vašej prvej univerzity. Univerzity, učelia ktorej Vám dali veterinárske vzdelanie európskej úrovne.

Sme tu však i preto, aby sme Vám zároveň otvorili brány a uviedli Vás do Vašej ďalšej univerzity – univerzity života.

Nebudeme to však už my, ktorí Vám budú pripravovať syllabus Vášho života. Od dnešného dňa je to vo Vašich rukách.

Určite to však budeme my, učelia na Vašej alma mater, Vaši najbližší príbuzní a priatelia, na ktorých sa môžete vždy s dôverou obrátiť, až bude potrebné poradiť, pomôcť alebo nebudaj urobiť nejaký ten reparát.

Prajem Vám za seba, za Vašich pedagógov a všetkých zamestnancov univerzity, aby Vám budúcnosť priniesla naplnenie Vašich očakávaní v profesijnom i súkromnom živote, aby

Vás nikdy neopustila viera v seba samého, chuť a sila meniť svet, aby Vám navždy vydržal optimizmus mladosti a vedeli ste si vždy nájsť nové sny, ktoré budú dávať Vášmu životu zmysel.

Prajem Vám zdravý úsudok a pevnú ruku pri všetkých rozhodnutiach, ktoré budete musieť v budúcnosti urobiť. A k tomu aj dostatok potrebného šťastia a úspechu.

Ďakujem Vám za pozornosť!

E. Pilipčinec

Absolventi odboru VVL: Bakšiová Monika, Bartoš Boris, Bergmanová Lenka, Cvrčková Denisa, Čelka Miloš, Čerňanská Zuzana, Dobřík Peter, Dobroľubovová Zuzana, Drahoň Richard, Ellerová Martina, Farkašová Mária, Filipová Alžbeta, Fülöp Katalin, Greguš Milan, Grünermelová Ludmila, Halászová Diana, Hamara Pavol, Hanušová Eva, Harabasz Marek, Harkabus Juraj, Hegedúsová Adriana, Holíčková Miroslava, Hrabovský Marián, Hubová Jana, Hurbanová Silvia, Chabada Jaroslav, Kachnič Ján, Kéryová Natália, Kolimárová Andrea, Korytár Ľuboš, Kožár Martin, Kupec Stanislav, Laliková Radoslava, Legéňová Michaela, Lipták Tomáš, Malinová Petra, Markovičová Adriana, Mayerová Adriana, Minčík Martin, Nagytová Erika, Nécsová Slavomíra, Noskovičová Jana, Nováková Veronika, Pálinkás Zoltán, Palková Miroslava, Petheőová Noémi, Pompurová Zuzana, Prikrýlová Lenka, Privara Milan, Radoušová Jaroslava, Rosová Hana, Sihelská Zuzana, Slepecká Eva, Stredanská Adriana, Sýkora Martin, Szakáčová Judita, Škraková Iva, Šmýkal Marek, Špalek Milan, Štefančíková Katarína, Štroncerová Dobroslava, Tarabová Lucia, Tegdesová Zuzana, Tiffinger Kornélia,

Tolnaiová Erika, Tóthová Timea, Turčeková Daniela, Valušeková Vladimíra, Váradiová Jana, Výbošteková Andrea, Zigo František.

Absolventi odboru HP: Borovská Dana, Cinová Viera, Čobádiová Andrea, Dudlová Adriána, Francisková Jarmila, Hanzel Juraj, Hrušková Martina, Inkabová Anna, Išky Ján, Kaduková Jana, Kaiser Ľudovít, Kalmanová Veronika, Kostková Katarína, Petrufová Marta, Poľakovský Jozef, Rjaba Jaroslava, Ryzner Miroslav.

Absolventi odboru K-DF: Belešová Barbora, Belinská Zuzana, Cvancigerová Adriána, Deák František, Gál Gabriel, Gerčák Marcel, Godušová Monika, Hamráček Marek, Hanušová Natália, Haščák Matej, Jakubecová Dominika, Kažimírová Magdaléna, Klenovičová Katarína, Komorová Petronela, Kučerová Michaela, Kulichová Jarmila, Lazárová Lenka, Lubíková Slavomíra, Mazúrová Anna, Mihaľ Miloš, Pechová Monika, Polcová Zuzana, Potúčková Dominika, Seifert Milan, Szőke Veronika, Štefanková Zuzana, Tormová Ivana, Vagaš František, Vongová Jana, Zelinková Beáta.

Absolventi odboru K-ExF: Baginová Michaela, Baláž Stanislav, Benkovská Mária, Blahušiaková Jana, Bugárová Alexandra, Černická Martina, Čulková Lenka, Draskóczyová Zuzana, Farkašová Lenka, Hluštíková Hana, Hornišová Katarína, Jančíková – Husáriková Katarína, Jecková Andrea, Jurko Ján, Kmiťová – Vachnová Mariana, Kögler Attila, Kuklišová Branislava, Lenard Jozef, Mačor Lukáš, Partila Martin, Petrikovič Roman, Seress Tomáš, Ševčovičová Jana, Štefan Maroš, Šuleková Miroslava.

VZDELÁVACIE AKTIVITY ORGANIZOVANÉ INŠTITÚTOM VETERINÁRNYCH LEKÁROV V I. POLROKU 2009

Pokorný, J.

Inštitút vzdelávania veterinárnych lekárov, Cesta pod Hradovou 13/A, 040 01 Košice, Slovenská republika

Por. č.	Vzdelávacia aktivita	Počet akcií	Počet účastníkov
1.	Národný program vzdelávacích aktivít vo veterinárnej oblasti	25	667
2.	Národný program vzdelávacích aktivít v oblasti hygieny potravín a úradnej kontroly potravín – produkty živočíšneho pôvodu	9	530
3.	Národný program vzdelávacích aktivít v odbore hygieny krmív, ekológie a vet. farmácie	1	63
4.	Národný program vzdelávacích aktivít v oblasti úradnej kontroly potravín – rastlinné komodity	8	527
5.	Národný program vzdelávacích aktivít v oblasti spoločnej organizácie trhu	4	153
6.	Senzorické posudzovanie potravín	4	122
7.	Manažérske zručnosti	1	12
8.	Atestačná príprava		
	– I. stupňa	2	33
	– II. stupňa	1	12
9.	Laboratórna diagnostika (za úhradu)	1	9
10.	Jazykové kurzy (za úhradu) – angličtina	1	12
11.	Iné vzdelávacie aktivity (za úhradu) (pre nevet. účasť)		
12.	Odborné školenia akredit. MŠ SR určené pre prax		
	– ochrana zvierat pri preprave (pre prepravcov zvierat – Nar. Rady (ES) č. 1/2005)	4	142
	– odchyt túlavých a zabehnutých zvierat	2	19
	– prvotné vyšetrenie voľne žijúcej zveri na mieste po ulovení (pre poľovníkov – Nar. EP a R č. 853/2004)	12	374
13.	Skúšky		
	– atestačné	3	15
	– senzorické	6	27
	– odchyt túlavých zvierat	2	19
	– poľovníkov	22	340
Spolu		108	3 076

FAKTORY VPLÝVAJÚCE NA TVORBU PAROŽIA U JELEŇOVITÝCH CERVIDAE

Rajský, M., Vodňanský, M., Rajský, D.*

Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra, Stredoeurópsky inštitút ekológie zveri Wien, Brno, Nitra,
Hlohovecká 2, 951 41 Lužianky

* Regionálna veterinárna a potravinová správa, Korzo B. Bartóka 789/3, 929 01 Dunajská Streda,
Slovenská republika

Cyklicky ročne rastúci párový orgán – paroh u jeleňovitých Cervidae plní v živote jedinca a populácie viacero biologických funkcií. Parožie je využívané pri súperení medzi samcami o samice a o teritórium, pri obrane pred prirodzenými nepriateľmi – má význam zbrane. Dôležitou funkciou parožia je však imponovanie – zastrasovanie potenciálneho súpera pred samotným bojom. Najmä u tých druhov jeleňovitých, ktoré sa vyskytovali v otvorenej krajine táto úloha parožia – upútať a vytvoriť dojem získala značný význam. To bolo pravdepodobne jedným z dôvodov, prečo sa jeleňom žijúcim v dobre prehľadnom prostredí vyvinuli členené a rozložené formy parožia. Parožie má aj ďalšie úlohy, jednou z nich je značkovanie teritória. Prví predkovia dnešných jeleňov mali iba mäkké jednoduché tvary, ktoré boli vzhľadom k vysokej citlivosti ľahko zraniteľné a v tej dobe ešte ako zbraň nepoužiteľné. Tieto prvé formy parožia boli zrejme využívané predovšetkým ku značeniu teritória prostredníctvom pachových látok, vylučovaných z kože na povrchu parožných útvarov.

Mnohé poznatky svedčia o tom, že pachové signály z lyka (lyko pokrýva rastúci paroh) zohrávajú dôležitú úlohu v sociálnom živote jeleňa v dobe rastu parožia. Lyko obsahuje mazové a pachové žľazy, ktoré vylučujú páchnuci sekret. Parožie plní zároveň úlohu ako značkový orgán aj po zaschnutí a následnom zbavení sa lyka. Túto funkciu plní jednak otlakaním stromov a krov, čím si samce aktívne značia svoje teritória a rujoviská, a okrem toho vytlčené (už skostnatené) parohy slúžia tiež k pasívnemu rozširovaniu telesných pachových látok. Pomocou „naparfumovaného“ parožia je možné pachové signály veľmi dobre rozširovať v okolitom prostredí.

Parožie z ulovených jedincov jeleňovitých sa naučil postupne používať k dennej potrebe aj predchodca človeka. Podľa vykopávok, využíval človek parožie ako zbraň, ako nástroj, ako šperk, či obradný predmet. V súčasnosti je hmota parohu využívaná pri výrobe ozdobných predmetov, nábytku, parožia (trofeje) predstavuje pre poľovníka spomienku. V poľovníckom manažmente zveri predstavuje poplatkový lov trofejových jedincov významný zdroj príjmov. Podľa meraných (hodnotených) znakov parožia sa

posudzuje a porovnáva kvalita jednotlivých populácií jeleňovitých. Vypracované sú metódy hodnotenia parohov pre každý druh zvlášť, na základe ktorých sú vytvorené bodové kategórie pre udeľovanie medailí. Oficiálne sú organizované výstavy poľovníckych trofejí na národnej aj medzinárodnej úrovni a vedené sú katalógy obsahujúce údaje o celkovej bodovej hodnote a jednotlivých bodotvorných parametroch parožia (napr. dĺžka kmeňov, obvody kmeňov, ružice, počet vetiev atď.). Rozvoj farmových chovov jeleňovitých v druhej polovici 20. storočia zohľadňoval aj ekonomický význam predaja nezrelého parožia, tzv. pantov využívaných v ľudovom liečiteľstve najmä ázijských krajín.

Paroh je mimoriadne rýchlo rastúce tkanivo. U všetkých jeleňovitých, sa až na výnimku soba, tvorí parožie iba samcom. Pri jeleňovi môže dosahovať denný prírastok pri starších jedincoch až 2 centimetre. U dospehlých jeleňov rastie parožie za normálnych podmienok od februára – marca do júna – júla a do augusta je kalcifikované. Všeobecne platí, že pri starých jeleňoch tvorba parožia začína a končí skôr ako pri mladých jedincoch. V priebehu rastu dochádza v paroží ku kontinuálnej zmene jeho zloženia a konzistencie. Rastúce hroty parožia sú tvorené chrupkavitou substanciou, do ktorej sa

postupne ukladá stále viac minerálnych látok, najmä zlúčenín vápnika a fosforu. Chrupavka, inkrustovaná minerálnymi látkami, sa po určitej dobe opäť rozpúšťa a je nahradená osteoblastmi, prostredníctvom ktorých dochádza následne ku skostnateniu tkaniva parohu. Pritom vzniká pevná plášťová zóna z jemne štruktúrovanej kostnej substance a hubovitá dreň s početnými malými dutinami, ktoré sú v priebehu fázy tvorby parožia vyplnené krvou (Vodňanský, Rajský, 2009).

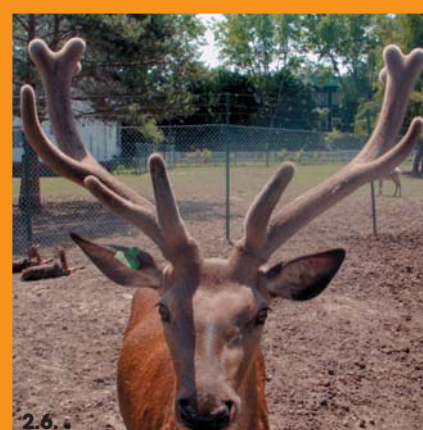
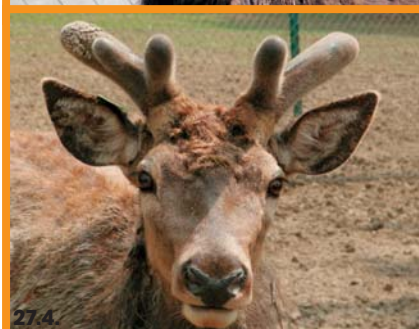
Pri procesoch neustálej tvorby a premeny sa priebežne mení chemické zloženie parožia. Najdôležitejšie stavebné látky počas fázy rastu sú dusíkaté látky. Preto je aj ich podiel v najmladších častiach rastúceho parohu vysoký. Podiel bielkovín sa znižuje až približne pod 5 až 7 cm dlhou zónou rastu hrotov parožia v dôsledku intenzívneho ukladania minerálnych látok do vznikajúcej hmoty parožia. Napriek postupnej mineralizácii, prebiehajúcej kontinuálne zhora smerom dole zostáva podiel bielkovinných zlúčenín v tkanive parohu v období rastu stále vyšší ako 60 %. Podiel minerálnych látok v rastúcom paroží predstavuje asi 30 až 40 %. K zmenám dochádza až v priebehu ukončovania rastu a blíženia sa fázy vytĺkania (zbavovania sa lyka). V tejto poslednej fáze tvorby parožia, ktorá trvá asi 3 až 4 týždne,

je mineralizácia tkaniva postupne ukončená. Napriek tomu, že paroží v tomto štádiu už nerastie a jeho objem sa nemení, zvyšuje sa hmotnosť parožia ako následok intenzívneho ukladania minerálnych látok. V čase vytŕkania obsahuje skostnatnený paroh cca 50–56 % popolovín, pričom najvyšší podiel dosahuje vápnik (cca 25–30 %) a fosfor (cca 15–22 %). Podiel organických, prevažne bielkovinových substancií, je asi 36–42 %. Obsah vody v paroží dosahuje v tomto štádiu asi 8–14 %.

Cyklus parozenia so všetkými jeho fázami, rastom, mineralizáciou, vytŕkaním a konečným zhadzovaním (prírodné oddeľovanie parožia od výrastkov na lebke – pučníc), je pevne spojený s pohlavným cyklom jeleňov a je riadený hormonálne. Rozhodujúcu úlohu pritom zohrávajú rastový hormón somatotropín a pohlavný hormón testosterón, ktoré sú vo vzájomnej interakcii. Rast parožia prebieha najmä pod vplyvom rastového hormónu, ktorý sa tvorí v podmozgovej žľaze (hypofýze). Plný účinok tohoto hormónu sa však prejavuje len v období, keď pohlavný hormón takmer nie je prítomný v krvi, a to v období od konca zimy do začiatku leta. Mineralizáciu tkaniva parožia, jeho odumieranie a následné vytŕkanie spôsobuje naproti tomu primárne pohlavný hormón, ktorý sa tvorí v samčích pohlavných žľazách a je taktiež zodpovedný za tvorbu pučníc u rastúcich jeleňov. Tak napríklad u vykastrovaných jeleňov mláďat nemôže dôjsť k tvorbe parožia, pretože sa u nich nevytvorí pučnice. Naproti tomu sa pučnice vyvinuli u samíc, ktorým bol v experimentálnych podmienkach podaný pohlavný hormón testosterón. Ak sa zastaví z určitých dôvodov tvorba pohlavného hormónu u dospelého jeleňa s už vyvinutými pučnicami (napr. pri vážnom ochorení alebo strate semenníkov), vznikne u neho na základe nekoordinovaného rastu chrupavčitého tkaniva parožia a chýbajúcej mineralizácie takzvaná parochňa. K tejto odchýlke v tvorbe parožia však u jeleňov dochádza menej často ako u srncov.

V prírodných podmienkach je dĺžka dňa najdôležitejším faktorom, ovplyvňujúcim priebeh cyklu rastu parožia. S predĺžením sa dĺžkou slnečného svitu v jarnom období sa podnecuje zvýšená tvorba rastového hormónu v podmozgovej žľaze, a tým sa spúšťa rastová fáza tvorby parožia. Približne v júni dochádza k zvýšenej tvorbe pohlavného hormónu, čo vedie na jednej strane k postupnému zastavovaniu rastu parožia a na druhej strane k zvýšenému ukladaniu minerálnych látok a následnému vytŕkaniu mineralizovaného parožia. Značný úbytok pohlavného hormónu v krvnom obeh jeleňov po skončení ruje – období párenia, vedie k novému zosilnenému pôsobeniu rastového hormónu. Zvýšená tvorba tohoto hormónu v podmozgovej žľaze, k čomu dochádza približne od februára, má za

Rast parožia

následok oddelenie starého parožia od pučníc a začiatok rastu nového parožia. Vplyv svetla na vývoj parožia bol dokázaný v experimentálnych podmienkach prostredníctvom umelej regulácie svetelného žiarenia. Tak sa napríklad podarilo dosiahnuť, že pri určitých zmenách svetelného režimu pri jeleňoch prebehlo niekoľko cyklov parozenia v priebehu jedného roka.

Vzhľad parožia (fenotyp) je výsledkom vplyvu dedičnosti (genotypu) a podmienok prostredia, v ktorom jedinec žije. Dĺžku, hrúbku, tvar, rozpätie a príp. rozvetvenie parohu ovplyvňujú teda vloh po rodičoch, úživnosť prostredia, sociálne postavenie v číade, kondícia, zdravotný stav a taktiež intenzita vyrušovania a stresových faktorov

v prostredí, kde jedinec žije. Ich relatívny podiel na vzhľade parožia je diskutabilný. Pre parozenie sa uvádza nižšia (0,3–0,35) hodnota koeficientu heriability. V tejto súvislosti je vhodné spomenúť príklad prenesenia škótskej jelenej zveri z jej prírodného prostredia vyznačujúceho sa nízkou úživnosťou, kde dosahuje menší telesný rámec, na Nový Zéland. V nových podmienkach sa zaznamenal pri potomstve podstatný nárast telesnej hmotnosti aj rozmerov parožia. Čiže zlepšenie podmienok prostredia sa prejavilo zväčšením telesných rozmerov, ktoré boli v pôvodnom prostredí stabilizované pri tejto zoogeografickej rase. Tento poznatok sme potvrdili aj v našom experimentálnom chove v Nitre, kde sme mali

k dispozícii škótske jelene. Pri vhodnej chovateľskej starostlivosti dosahovali už v druhom paroží (vek 2,5 roka) obojstranne korunové dvanásťoráky (pozn. obojstranne korunový dvanásťorák – počet vetiev na ľavom aj pravom kmeni 6, spolu 12, ukončenie parohu rozvetvením s počtom 3 výsady na každom kmeni).

Ak v oblasti s približne rovnakými potravnými podmienkami existujú jedinci so slabším, ale aj silnejším paroží (vyjadrené napr. hmotnosťou parožia, dĺžkou kmeňov, počtom výsad – vetiev, obvodom a pod.), je to jednak vplyvom zdedenej genetickej informácie pre tento znak po rodičoch (silnejší, alebo slabší jeleň, jelenica dediaci znak po otcovi) a aj zdedenými vlohami pre schopnosť využívať živiny, zdravotným stavom, sociálnym postavením. Významné je postavenie v hierarchii čriedy. Potomstvo vedúcej jelenice, príp. jej dcéry a ďalších samíc zaujímajúcich popredné miesta býva aj vďaka zvýhodnenému postaveniu a psychickej pohode (celkovému welfare) dobre kondične založené. Aj podľa našich sledovaní z experimentálnych podmienok a vybraných intenzívnych chovov – synovia vedúcich jeleníc sa spravidla vyznačujú najdlhšími ihlicami – prvým paroží, ktoré sa im tvorí ešte v materskej čriede (od veku 6 mesiacov). Vo vyššom veku sa mladé samce od samic oddeľujú. To poukazuje na význam postavenia matky. Kvalitne založenému ihličiakovi predchádza existencia zdravého a silného jelenčáťa. A to môže vychovať len matka v dobrej kondícii. Vychádzajúc z poznatku o vzťahu medzi telesnou hmotnosťou jeleňa a jeho parožia je opodstatnený selektívny odstrel zameraný na v raste zaostávajúce jelenčatá a mladé kusy. Na Medzinárodnom pracovisku výživy a ekológie v Nitre riešime problematiku chovu jelenej a srnčej zveri – našich najvýznamnejších druhov prežuvavej poľovnej zveri. Jeden zo sledovaných aspektov je aj paroženie. Silná korelácia vyplýva napr. zo vzťahu: telesná hmotnosť (významne ovplyvňovaná kondičným stavom) matky – pôrodná hmotnosť mláďaťa (Obr. 1 a 2). Dobrý genetický materiál, optimálna výživa a zdravotný stav sú samozrejým predpokladom úspešného chovu.

Kvalita potravných zdrojov ovplyvňuje cyklus rastu parohu od jeho začiatku. Rast pučnic začína približne vo veku 6 mesiacov. U jelenkov v optimálnych trofických podmienkach sa pučnice môžu objaviť skôr ako v horších. Uvádza sa, že u škótskych jeľenov v skromných podmienkach to môže byť aj podstatne neskôr, a to až vo veku 2–3 rokov (Jaczewski, 1983), alebo takzvaný „holci“ zostávajú bez parožia trvalo a zapájajú sa aj do ruje (Fletcher, 2000). V Nemecku sa zaznamenalo v intenzívnych chovoch skrátenie doby prvého cyklu paroženia. Prvé parožie bolo vytŕčené na jar (za normálnych podmienok v auguste–septembri) a zhodené ešte v prvom roku života. Rast druhého

parožia nastal približne v dobe, keď jeleňom za normálnych podmienok začína rásť iba prvé. Dedené vlohy pre parameter dĺžka kmeňa parohu sa môžu naplno prejavíť za podmienky, že jedinec netrpí nedostatkom potrebných živín. Výživa významne ovplyv-

ňuje dĺžku, hrúbku aj členitosť parohu. Význam vplyvu prostredia možno sledovať pri farmových chovoch jelenej zveri na Novom Zélande, pre ktoré je charakteristické dlhé vegetačné obdobie s možnosťou bohatej pastvy až 8–9 mesiacov v roku. Chovatelia kladú dôraz aj na výber genetického materiálu. Farmy zamerané na produkciu nezrelého parožia „pantov“ pre odberateľov z Honkongu a Kórei preferujú genetický materiál pochádzajúci z Anglicka. Chovy produkujúce najmä mäso (zásobujú aj strednú Európu) uprednostňujú materiál z Nemecka, Maďarska a bývalej Juhoslávie.

V praxi môže poľovnícky manažment ovplyvňovať kvalitu parožia intenzívnou starostlivosťou o zver. Pre ilustráciu uvádzame, že v experimentálnych podmienkach sme overovali vplyv výživnej (energetickej) hodnoty krmiva na vývoj telesnej hmotnosti zveri počas zimy. Aby boli výsledky logické, všetky ostatné faktory boli konštantné okrem krmiva, čo sa dá dosiahnuť iba v podmienkach experimentálneho pracoviska. Pri srnčej zveri (Vodňanský a kol., 2006; Rajský a kol., 2006) zostáva hmotnosť zachovaná a mierne počas zimy aj stúpa 1–2 % (za predpokladu minimalizovania stresu) pri kŕmení špeciálnymi kŕmnmými zmesami určenými pre srnčiu zver alebo pri kvalitnom lucernovom sene s prídavkom jadrového krmiva (200–300 g. jedinec. deň⁻¹). „Nútenie“ srnčej zveri konzumovať menej kvalitné seno z tráv vedie obyčajne k jeho nízkemu príjmu a zvýšenému odhryzu drevín. V takomto prípade hmotnosť srnčej zveri počas zimy výrazne klesá, a to až o 3–4 kg, čo v prípade 22 kg srny znamená stratu až 16 % hmotnosti. Pri jelenej zveri je kvalitné lúčne

seno prijateľným základom kŕmnej dávky, no v priebehu zimy dochádza k strate telesnej hmotnosti až 10 % (aj viac). Ak však k lúčnemu senu pridávame napríklad kukuričnú siláž alebo jadrové krmivá, udrží si jelenia zver dobrú kondíciu celú zimu a vy-

rovnanú hmotnosť. Jadrového krmiva by mal prijímať na jeseň jedinec jelenej zveri maximálne do 1000 gramov, v zime do 400–500 gramov na deň (množstvo varíruje v závislosti od telesnej hmotnosti, veku a pod.) v nešrotovanej forme a za podmienky, že v dostatočnom množstve prijíma objemové krmivo (štruktúrovaná vláknina). Aj pri jelenej zveri zdôrazňujeme, že kondícia je v úzkom vzťahu k intenzite vyrušovania, čiže ku zvýšenému energetickému výdaju.

Presvedčivé dôkazy o vplyve výživy na tvorbu parožia priniesli už v minulosti výživárske pokusy F. Vogta. Ten pri pokusoch v období r. 1930 až 1941 dosiahol, že telesná hmotnosť jeľenov pri intenzívnom kŕmení vzrástla zo 160 až 220 kg na 300 až 350 kg (živá hmotnosť). Hmotnosť parožia trofejovo zreľých jeľenov sa zvýšila z 5 až 7 kg na 12 až 14 kg. Krmivo, používané pri pokusoch F. Vogta, vykazovalo vysoký obsah bielkovín a energie. Okrem toho bolo bohaté na vápnik a fosfor. Dôležitú rolu zohrávala skutočnosť, že jelene boli týmto krmivom kŕmené po celý rok. Z toho dôvodu nie je možné úplne prenášať tieto poznatky do voľných revírov. Výsledky týchto pokusov názorne dokumentujú mimoriadnu fyziologickú výkonnosť organizmu jelenej zveri za priaznivých podmienok. Pokiaľ má jeleň vytvoriť parožie s hmotnosťou okolo 10 kg, musí vo svojom organizme v priebehu cca 120 dní zmobilizovať minimálne 4 kg organických látok a viac ako 5 kg minerálnych látok (za predpokladu 10 % obsahu vody). To znamená denný priemerný prírastok asi 33 g organickej hmoty a 42 g minerálnych látok. Intenzita rastu parožia však nie je rovnomerná. Predovšetkým v období najvyššej intenzity rastu,

ktorá nastupuje približne v 6. až 12. týždni tvorby parožia – to znamená asi od druhej polovice apríla do začiatku júna, je spotreba organických hmôt zvlášť vysoká. V tomto období sa zvyšuje hmotnosť rastúceho parožia silných jeleňov každý deň cca až o 150 g. Podstatnú časť bielkovín, ktoré je nutné k tomuto účelu mobilizovať (bielkovinové zlúčeniny predstavujú v tejto fáze poroženia najdôležitejšiu stavebnú látku), musia jeleni prijímať v potrave, lebo bielkoviny na rozdiel od niektorých ďalších živín sa môžu v tele ukladať iba v obmedzenom rozsahu.

Podľa našich výsledkov prijímajú jeleni s telesnou hmotnosťou nad 180 kg na jar denne 15 až 25 kg zelenej hmoty (pastva). To znamená cca 3 až 5 kg sušiny. Pri obsahu dusíkatých látok v zelenej pastve asi 140 g / 1 kg sušiny tým jeleni denne prijíma 420 až 700 g dusíkatých látok denne. Pri koeficiente stráviteľnosti 70 % to zodpovedá asi 300 až 500 g stráviteľných dusíkatých látok denne. Toto množstvo je dostačujúce pre pokrytie zvýšenej potreby počas rastu parožia. Podstatným predpokladom je však kvalitatívne dobrá paša a predovšetkým maximálny klúd. Nevhodné je, ak majú jeleni v tejto dobe k dispozícii potravu chudobnú na živiny, alebo ak je ich prirodzený pastevný cyklus narušený častým vyrušovaním. V takejto situácii je znížený príjem potravy a prijaté živiny sú v organizme využité ináč ako k tvorbe „luxusného orgánu“, ktorý parožie z fyziologického hľadiska jednoznačne predstavuje. V praxi z toho vyplýva, že jeleni môžu vytvoriť parožie s vysokou bodovou hodnotou iba vtedy, pokiaľ majú možnosť prijímať potrebné množstvo potravy vo svojom zodpovedajúcom dennom rytme rozdelenom do celých 24 hodín. Pri experimentoch s krotkou jeleňou zverou, sme zaznamenali v priebehu jarných a letných mesiacoch od apríla do augusta 7 až 12 fáz príjmu potravy za deň. Celková doba trvania príjmu potravy v tomto období predstavovala asi 5 až 8 hodín (bez doby strávenej prežúvaním). Prevažná časť pasenia (príjmu potravy) pritom prebiehala od východu do západu slnka. Na nočnú časť dňa pritom pripadalo len o niečo viac ako jedna tretina celkovej doby príjmu potravy. V podmienkach intenzívne využívaných človekom, je jelenia zver v dôsledku silného vyrušovania väčšinou

nútená sa zdržovať podstatnú časť dňa v hutných, na pastvu chudobných stanovištiach. Na pastevné plochy potom vychádza iba počas nočných hodín, na čo je doba v období jar – leto príliš krátka. Deficienciou niekoľkých fáz pastvy dochádza k nedostatočnému

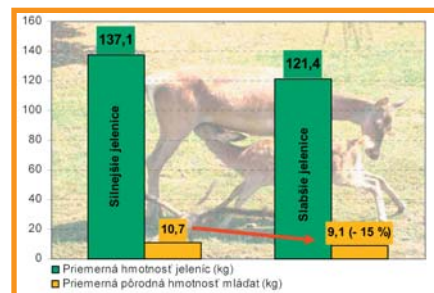
zásobovaniu živinami a minerálnymi látkami. Podstatná časť minerálnych látok, nevyhnutná k tvorbe parožia, je potrebná až v poslednej tretine doby rastu parožia. Na rozdiel od bielkovín však môžu byť minerálne látky z veľkej časti mobilizované z telesných zásob. Obzvlášť vápnik a fosfor sa ukladajú v tele vo väčšom množstve. Mobilizovateľné zdroje minerálnych látok, ktoré môžu byť v prípade potreby odbúravané, sa nachádzajú predovšetkým v hubovitej časti kostného tkaniva. Kostné tkanivo jelenia o hmotnosti približne 200 kg obsahuje asi 2 až 4 kg vápnika a asi 1,5 až 2 kg fosforu. Keďže je z toho k dispozícii pre tvorbu parožia, nie je zatiaľ presne známe. Z fyziológie výživy domácich prežúvavcov je však známe, že pri zvýšenej potrebe, ako napr. na začiatku doby laktácie, uvoľňuje sa z telesných zásob vápnik a fosfor vo veľkých množstvách. Pritom sa mobilizácia približne 20 % celkového množstva vápnika a fosforu, uloženého v tele, považuje za normálnu.

Paroženie kladie na látkovú výmenu jelenia vysoké požiadavky iba pri tvorbe silného parožia. Podstatne väčší fyziologický výkon však musí vynaložiť jelenica v dobe gravidity a laktácie. Vytvárajú sa plody v maternici vysoko gravidnej samice rastú v posledných 4 až 6 týždňoch pred pôrodom rýchlo a v tomto období predstavuje prírastok plodu 3 až 5 kg. Pôrodná hmotnosť normálne vyvinutých jeličiat je 8 až 13 kg (pri našich experimentoch sme zaznamenali najvyššiu pôrodnú hmotnosť 12 600 gramov). Pri samcoch sme v priemere zaznamenali pôrodnú hmotnosť 10,04 kg a pri samiciach 9,70 kg (Rajský a kol., 2008). Množstvo mlieka, ktoré je denne tvorené v organizme jelenice, sa pohybuje v rozmedzí 3,5 až 5 litrov. Mlieko jelenej zveri obsahuje cca 10 % bielkovín a 9 % tuku, čo je takmer trikrát viac ako u kravského mlieka. Napriek tomu, že obsah bielkovín a tuku v mlieku jelenej zveri v priebehu obdobia dojčenia mierne klesá, vyprodukuje organizmus vodiacej jelenice v priebehu prvých troch mesiacov celkom 28–40 kg bielkovín a 25–36 kg tuku. Toto všetko predstavuje enormnú fyziologickú záťaž

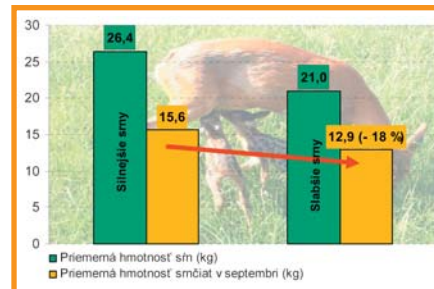
a vyžaduje ohromnú výkonnosť látkovej výmeny, ktorá je oveľa vyššia ako fyziologické zaťaženie samca pri raste parožia. Navyše majú jelenice nižšiu telesnú hmotnosť ako jeleni a omnoho nižšiu kapacitu pre vytváranie telesných zásob živín a minerálnych látok, ktoré je možné v prípade potreby mobilizovať.

Dobrá kondičný stav matky súvisí s optimálnou výživou a má preukazný vplyv na kvalitu mláďat. Kŕmením nekvalitnými (nutrične nízko efektívnymi alebo zdravie škodlivými) krmivami (odpadmi) ohrozujeme zároveň ešte nenarodené mláďatá. Na základe viacerých experimentálnych sledovaní na Medzinárodnom pracovisku výživy a ekológie zveri v Nitre (Ústav výživy zvierat, CVŽV Nitra) môžeme poukázať na význam telesnej hmotnosti (ovplyvňovanej najmä kondíciou) samíc z pohľadu niektorých aspektov kvality populácií. Obr. 1 poukazuje na vplyv hmotnosti jelenice na pôrodnú hmotnosť jelenčiat. Z údajov vyplýva, že pôrodná hmotnosť jelenčiat (10,7 kg) od silnejších jeleníc je v priemere až o 1,6 kg vyššia ako u mláďat od jeleníc s nižšou telesnou hmotnosťou (9,1 kg). Väčšie mláďa má nások v raste a väčšia (silnejšia) jelenica sa spravidla aj lepšie presadí v konkurenčnom boji o potravu a týmto spôsobom aj nepriamo (nie len geneticky) získava mláďa predpoklady pre ďalší úspešný rast.

Z údajov Obr. 2 vyplýva závislosť medzi

Obr. 1 Vzťah medzi kondičným stavom (hmotnosťou) jelenice a pôrodnou hmotnosťou jelenčiat v kg

Obr. 2 Vzťah medzi kondičným stavom (hmotnosťou) srny a hmotnosťou srnčiat v septembri v kg

veľkosťou (kg) srnčiat na začiatku doby lovu v septembri a výživovým stavom matiek v zime pred pôrodom týchto srnčiat. Vidíme, že rozdiel medzi asi 4 mesačnými srnčatami (15,6 kg a 12,9 kg) od silnejších a slabších sŕn dosahuje v priemere až 2,7 kg, čo je pri

mláďatách srnčej zveri významný rozdiel.

Dedičné vlastnosti zohrávajú pochopiteľne svoju úlohu pri vývoji mláďaťa, ale naplno sa dokážu prejavíť iba za predpokladu optimálneho zdravotného a výživového stavu jedinca, ktoré ovplyvňuje do veľkej miery práve poľovnícky manažment (prikrmovanie, políčka a lúky pre zver, vyrušovanie, selekcia). Z tohto aspektu je zaujímavý príklad jednej jelenice z nášho experimentálneho chovu v Nitre, ktorá v roku 2004 dosahovala hmotnosť 144 kg (vek 5 rokov) a porodila mláďa s hmotnosťou 11,3 kg. Jednalo sa o jelenča samičieho pohlavia nadpriemernej veľkosti. Pritom platí, že samičky sú v priemere menšie ako samce, a to nielen pri pôrode, ale aj pri ďalšom raste. Zákonitosti vo vývoji hmotnosti mláďat však už budú témou iného príspevku. Čiže išlo o veľké mláďa od jelenice v dobrej kondícii. Situácia sa v nasledujúcich rokoch začala meniť,

keď v hierarchii čriedy sa táto jelenica posunula na nižší stupeň. S tým súvisela aj konkurencia pri príjme potravy a s tým nižší príjem živín a energie. V roku 2005 sme zaznamenali pokles hmotnosti tejto jelenice (vek 6 rokov), a to na 126 kg. Jej mláďa malo v tomto roku pri pôrode už len 10,5 kg (samec). Vo veku 7 rokov pri hmotnosti 129 kg porodila mláďa s hmotnosťou 10,3 kg (samec) a ako 8 ročná pri hmotnosti 114 kg porodila mláďa (samec) s hmotnosťou už iba 9,7 kg. V tomto prípade išlo o náhodné sledovanie, ktoré sme zámerne neusmerňovali, iba zaznamenávali vývoj vzťahu kondícia matky – pôrodná hmotnosť mláďaťa.

Vývoj tvarov a mohutnosti parožia jeleňovitých sa prispôboval podmienkam prostredia, v ktorých sa druh presadzoval. Najmenší zástupca čeľade jeleňovitých pudu (*Pudu pudu*) dosahuje telesnú hmotnosť do 9 kg a najväčší druh los *Alces alces* až 800 kg.

Jediný druh z celej čeľade srnčík čínsky *Hydropotes inermis* parožie nemá. Tento druh má pri oboch pohlaviach typický znak dýkovité očné zuby v hornej čeľusti, ktoré môžu dosiahnuť dĺžku 8 cm. Pôsobivé pozostatky zostali po jeleňovi *Megaceros giganteus* žijúceho v poslednej dobe ľadovej v stepnej otvorenej krajine a v rašeliniskách s rozptýleným parožím až 4 metre. Súčasný jeleň lesný dosahuje neporovnateľnejšie menší rámec parožia zrejme aj v dôsledku prispôbovania sa životu v lesnom hustejšom prostredí. Srnčia zver z ekologického pohľadu radená k plíživcom – húštinovému typu sa jednak malými rozmermi tela, ale aj parožia adaptoval k prežitiu v hustom lesnom poraste.

V pôvodných podmienkach bez zásahu človeka sa zrejme presadzovali v súbojoch v dobe párenia jelenie samce s ihlicovito ukončeným parožím, ktoré je nebezpečnejšie a skôr poraní súpera, ako parožie ukončené rozvetvenou korunou. Paradoxne (z dnešného pohľadu na kvalitu parožia) súčasný poľovnícky manažment v rámci cieľenej a zákonne podloženej selekcie uprednostňuje v chove jelene korunové.

V kultúrnej krajine strednej Európy došlo k viacerým zmenám, ktoré vplyvajú na kvalitatívne a kvantitatívne parametre populácií jeleňovitých. Napr. F. Vogt už v tridsiatych rokoch 20. storočia konštatoval slabšiu úživnosť lesného prostredia pre jeleniu zver v západnej Európe v porovnaní s pôvodnými podmienkami v Karpatských lesoch. V súčasnosti to platí ešte intenzívnejšie pri zvyšných stavoch a koncentráciách zveri, z čoho vyplývajú ďalšie súvislosti najmä vo vzťahu k trvalo udržateľnému manažmentu poľovnej zveri.

IO. JUBILEJNÝ STREDOEUROPSKÝ BUJATRICKÝ KONGRES

V dňoch 3.–6. júna 2009 sa na Univerzite veterinárskeho lekárstva v Košiciach uskutočnil v poradí už 10. Stredoeurópsky bujatrický kongres pod názvom: „Zdravie – základ produkcie a reprodukcie prežívavcov“. Celý kongres sa niesol v znamení 60. výročia založenia tejto významnej inštitúcie.

V prvý deň kongresu (3.6.2009) v časovom horizonte od 15.00 do 18.00 hod. sa uskutočnila registrácia prichádzajúcich, zvlášť zahraničných účastníkov. Potom od 18.00 prebiehal privítací večierok s patričným občerstvením pre účastníkov kongresu v jedálni UVL v Košiciach.

Obr. 1 Privítací večierok 3.6.2009

Druhý deň kongresu (4.6.2009) v Pavilóne morfológických disciplín od 7.30–8.30 pokračovala registrácia prichádzajúcich účastníkov. Následne od 8.30–9.15 hod. sa uskutočnil otvárací ceremoniál pod vedením

prezidenta kongresu prof. MVDr. Gabriela Kováča, DrSc., ktorý privítal prítomných a pripomenul históriu organizácie stredoeurópskych kongresov. V októbri 1998 na Kongrese nemeckej bujatrickej spoločnosti v Ber-

Obr. 2a Oficiálne otvorenie kongresu 4.6.2009

Obr. 2b Oficiálne otvorenie kongresu 4.6.2009

líne, na podnet kolegov zo štátov bývalej západnej Európy, prítomní prezidenti národných spoločností bývalého východného bloku: Českej republiky, Chorvátska, Maďarska, Poľska, Slovenskej republiky a Slovinska sa dohodli, že každým rokom sa budú poriadat stredoeurópske bujatrické kongresy v inom štáte. Cieľom bolo prostredníctvom týchto kongresov podchytiť interesujúcich sa štátnych a súkromných veterinárnych lekárov na pravidelné informovanie o najnovších poznatkoch aplikovateľných do širokej poľno-

Fyziológia prežúvavcov – normálna a patologická, ktorej predsedali prof. Dr. K. Doll, PhD., a prof. Dr. P. Mudroň, PhD. V sekcii bolo prezentovaných **7 prednášok** (Alergická dermatitída u oviec; Retinol-viažúci proteín4 (RBP4) a dislokácia slezu (DA); Imunosupresívne účinky na lymfocyty oviec v dôsledku izofluránovej anestézie; Dynamika vybraných proteínov akútnej fázy pri chirurgickej repozícii slezu u kráv; Expresia RBP4-mRNA v tukovom tkanive a RBP4 v sére zdravých dojnic; Prirodzený výskyt a eliminácia 19-nortestosterónu u oviec pred a po liečbe; Biochemické parametre analýzy peri-

ne naliehavé prípady u hovädzieho dobytká: príčiny, diagnóza a liečba; Bovinná progresívna degeneratívna myeloencefalopatia u tirolského sivého hovädzieho dobytká; *Perosomus elumbis* u teliat; Prvé skúsenosti s laparoskopiou pri ľavostrannej dislokácii u dojnic v Českej republike) a **3 poster**y.

V populárnejších hodinách pokračoval kongres prezentáciou prác v sekcii **Reprodukcia** pod vedením prof. Dr. O. Szencziho, DrSc. a doc. Dr. F. Novotného, PhD. Odznelo **11 prednášok** (Monitoring vybraných metabolických parametrov za účelom predpovede mŕtvonarodených teliat u dojnic; Energetický a proteínový metabolizmus a fertilita u troch plemien hovädzieho dobytká v Tirolsku; Puerperálne zmeny v intrauterinnom tlaku u dojnic po mŕtvonarodených teľatách; Chronologické objavovanie sa apoptózy počas preimplantačného vývoja embryí hovädzieho dobytká, králikov a myši; Nové endokrinné regulátory funkcií boviných ovárií; Riziko posúdenia metritídy a následkov

Obr. 5 Počas slávnostného večierka

toneálnej tekutiny u dojnic) a **12 poster**ov.

Ďalej kongres pokračoval rokovaním v sekcii **Klinika, diagnostika, terapia a prevencia** pod vedením Dr. A. Starkeho, PhD. a prof. Dr. P. Reichela, PhD. V tejto sekcii odznelo **10 prednášok** (Nová metóda na posúdenie kvantitatívneho metabolizmu pečene u dojnic: produkcia glukózy po dexametazóne; Laparoskopiou uskutočnená cystotómia a implantácia katetra u baranov; Problematika anestézy u Juhoamerických kameľidov; Experimentálne zhodnotenie laparoskopie cystotómie s implantáciou močového katetra u baranov; Ultrasonografické posúdenie dimenzií pečene a intraoperatívna palpácia pečene ako nástroj k diagnóze stuvkovatej pečene u dojnic; Gastrointestinál-

Obr. 6 Počas slávnostného večierka

puerperálnej metritídy na metabolický stav, reprodukciu a produkciu mlieka u kráv; Kontaminácia maternice u kráv puerperálnou metritídou, klinickou metritídou, ako aj u kráv bez symptómov týchto ochorení; Hodnotenie zmien metabolických hormón-

Obr. 3 Stretnutie počas prestávky

hospodárskej, zvlášť veterinárskej praxe potravových zvierat. V tejto časti programu prítomných pozdravil rektor Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach jeho magnificencia prof. MVDr. Emil Pilipčínek a prezident Svetovej bujatrickej spoločnosti univ. prof. Dr. Walter Baumgartner, PhD.

Obr. 4 Rokovanie prezidentov národných bujatrických spoločností

V ďalšom boli prezentované úvodné referáty kongresu, a to prof. G. Kováčom, DrSc. na tému „Súčasný zdravotný, produkčný a reprodukčný problém hovädzieho dobytká a ich riešenie“. V zastúpení ústredného riaditeľa Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR MVDr. Jána Pliešovského, PhD. prednášku na tému „Úlohy Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR po vstupe do EÚ“ predniesol MVDr. D. Polák, epizootológ tejto inštitúcie.

Po krátkej prestávke (9.45–10.15) odborný program pokračoval v rokovaní v sekcii

Obr. 7 História Stredoeurópskych bujatrických kongresov v obrázkoch

nov počas fyziologického a patologického priebehu puerpéria u laktujúcich kráv; Sonomikrometria – metóda pre objektívne merania involúcie maternice; Následky chorôb maternice na reprodukčnú výkonnosť dojníc; Výskyt a niektoré následky rodenia sa dvojčiat na maďarských farmách dojníc) a bolo prezentovaných **11 posterov**.

Po absolvovaní spoločnej večere v jedálni Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach účastníci kongresu navštívili v Štátnom

Obr. 8 Slávnostné ukončenie kongresu a pozvánka na 11. SEBC v roku 2010 v Českej republike

divadle v Košiciach baletné predstavenie „Giselle“.

Ďalší deň rokovania kongresu sa začal v sekcii „Mliečna žľaza“ pod vedením prof. Dr. E. Malinowského, PhD. a Doc. Dr. M. Vasiľa, PhD. V sekcii boli prezentované **3 prednášky** (Zmeny v mliečnych žľazách kráv na rôznych farmách v Poľsku; Dynamika zdravotného stavu mliečnych žliaz u 154 dojníc počas dvoch mesiacov; Význam

Obr. 9 Pred odchodom na farmu

koagulázo-negatívnych stafylokokov izolovaných z bovinných a ovčích mliečnych žliaz v dojných stádach Slovenska) a **6 posterov**.

Potom nasledovalo rokovanie v sekcii „Choroby pohybového aparátu“, ktorú viedli Dr. B. Zemljič a prof. Dr. V. Ledecký, PhD. Celkovo tu bolo predstavených **6 prednášok** (Diagnóza a liečba fraktúr u malých prežúvavcov – retrospektívne klinické štúdium 15 prípadov (2005–2008); Chirurgická liečba rozdrvenej fraktúry metakarpu u 800 kg býka; Septická artritída sponkového kĺbu u hovädzieho dobytky – diagnóza a terapia za použitia artrotómie a laváže kĺbu; Existuje nejaká možnosť posúdenia krívania u kráv vo vážnom systéme ustajnenia; Popis prípadu: Paralyza n. tibialis u 2 teliat a n. peroneus communis u 1 teľaťa; Vývoj ortopedických ochorení kráv na Slovensku a aktuálny stav)

a **2 posterov**. Sekciu „Metabolické poruchy“ viedli doc. Dr. Josef Illek, DrSc. a doc. Dr. O. Nagy, PhD. Prednesených bolo **9 prednášok** (Porovnanie účinku skrmovania miaganej a sušenej kukurice na zrno u vysoko úžitkových dojníc; Metabolický stav zdravých dojníc v pokročilej gravidite a rannej laktácii; Metabolický profil u vysokoúžitkových dojníc v rôznych fázach medziobdobia; Vakcinácia hovädzieho dobytky proti chorobe modrého jazyka s Bluevac 8TM za použitia bezihlovej injekčnej techniky (ACUSHOTTM); Dexametazónom vyvolaná inzulinová rezistencia u dojníc v rannej laktácii; Súvislosti medzi hrúbkou chrbtového tuku a metabolickými poruchami, problémami fertility a niektorými chorobami post partum – dlhodobá štúdia u dojníc; Koncentrácia esenciálnych aminokyselín v krvnom sére teliat počas neonatálneho obdobia; Metabolický stav u zdravých a ketózou postihnutých kráv v peripartálnom období; Metabolické poruchy u kráv s dislokáciou slezu) a **9 posterov**.

V rámci obedňajšej prestávky sa uskutočnilo „Rokovanie prezidentov národných bujatrických spoločností“, v rámci ktorého prezident 10. jubilejného Stredo-európskeho bujatrického kongresu prof. Dr. G. Kováč, DrSc., informoval prítomných o organizácii

Obr. 10 Návšteva farmy Nová Boďva

a priebehu kongresu. Zhodnotil počty účastníkov, vrátane sprevádzajúcich osôb za jednotlivé štáty, počty prednesených prednášok a prezentovaných posterov, obsahovú stránku kongresu, účasť sponzorujúcich firiem a zmienil sa o finančných nákladoch – krytie nákladov z vložného. V ďalšom bode bol predjednaný návrh na organizáciu 11. Stredo-európskeho bujatrického kongresu (SBK), ktorý sa uskutoční v Českej republike, v Brne v dňoch 17.–19. júna 2010. Predbežne bol prijatý návrh na organizáciu 12. SBK Chorvátskou bujatrickou spoločnosťou v roku

Obr. 11 Návšteva farmy Nová Boďva

2011 a 13. SBK Srbskou bujatrickou spoločnosťou v roku 2012.

V popoludňajších hodinách prebiehalo rokovanie v sekcii „Infekčné choroby“ pod vedením univ. prof. Dr. W. Baumgartnera, PhD. a Dr. M.R. Bhideho, PhD. V sekcii odznelo **7 prednášok** (Environmentálne vzorky trusu na detekciu paratuberkulózy na malých farmách hovädzieho dobytky; Respiratórne ochorenia a príklady ich riešenia u hovädzieho dobytky; Sarkocystóza u lám alpaka v Peru; Detekcia mutácií v toll-like receptoroch (TLR1, TLR2 a TLR4) u autochtónnych plemien hovädzieho dobytky v strednej Európe; Border choroba, je možný rizikový faktor pre reintrodukciiu pestivíru-

Obr. 12 Záverečné pohostenie pred odchodom domov

sov v rakúskej populácii hovädzieho dobytky bez BVDV?; Neospora caninum – možná príčina abortov na farmách dojníc na Slovensku; Dôležité ochorenia u New World Camelids (lamy a alpaky) v stredo-európskych podmienkach; Bovinná besnotitória – novo vznikajúce ochorenie?) a bolo prezentovaných **16 posterov**.

V rámci sekcie „Výživa zvierat“ bolo prezentovaných len **6 posterov**.

Posledná kompletná sekcia bola venovaná „Manažmentu farmy a animal welfare“, ktorú viedli Dr. M. Skřivánek, PhD. a prof. Dr. J. Bířeš, DrSc. V sekcii odznelo **7 prednášok** (Účinok suplementácie kvasníc na bachorovú fermentáciu závisí od kŕmnej dávky a kmeni kvasníc; Súčasná zdravotná situácia u oviec na Slovensku; Metódy zlepšenia peripartálneho zdravia u dojníc; Zdravotný stav kráv mäsového typu a ich teliat v Českej republike; Hodnotenie účinku kŕmnych dávok kontaminovaných rôznymi mykotoxínmi na krížencov holštajnských dojníc v juhovýchodnej Ázii a účinnosť deaktivátora mykotoxínov) a bolo prezentovaných **9 posterov**.

Sekcia „Rôzna problematika“ bola charakterizovaná vystavením **13 posterov**.

Vo večerných hodinách sa uskutočnil „Slávnostný večierok“ v bývalom kine Slovan (Košice, Hlavná 59), kde firma ROSTO Catering pripravila dôstojné pohostenie a bohatý výber nealko a alko nápojov. Na spríjemnenie tohto slávnostného večierka do tanca hrala hudobná skupina Orbis pod vedením Dr. Jožka Šmýkala.

Posledný deň kongresu, v ranných hodinách sa uskutočnilo jeho „Slávnostné ukončenie“, na ktorom prezident kongresu prof. Dr. G. Kováč, DrSc., zhodnotil samotný

priebeh. Celkovo sa kongresu zúčastnilo 244 odborných, vedeckých, pedagogických pracovníkov, vrátane zamestnancov Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR, súkromných veterinárnych lekárov, farmárov, študentov pregraduálneho štúdia, doktorandov a ďalších hostí. V rámci jednotlivých štátov bolo nasledovné zastúpenie: Česká republika 28 aktívnych účastníkov a 3 spreádzajúce osoby (z toho 5 prednášok 13 posterov), Rakúsko 12/1 (vrátane 2 stážistov z Portugalska a 1 z Peru, z toho 15 prednášok, 2 posterov), Maďarsko 10 (6 prednášok a 3 posterov), Chorvátsko 19/5 (3 posterov),

Irán 1 (1 poster), Taliansko 1 (1 prednáška), Moldavská republika 2 (2 posterov), Poľsko 24/2 (2 prednášky, 18 posterov), Rumunsko 2 (2 posterov), Slovinsko 9/1 (2 prednášky, 2 posterov), Slovenská republika 44 aktívnych účastníkov a 56 iných (11 prednášok, 30 posterov), Srbsko 2 (3 prednášky), Turecko 4 (1 poster), Ukrajina 4 (6 posterov). Na kongrese sa prezentovali firmy Intervet, Bayer, Pfizer, Boehringer Ingelheim, Vetquinol, Virbac, Vetis, Cymedica, Pharmacopola a Merial, ktorým patrí poďakovanie za podporu tohto podujatia. Významnou súčasťou kongresu tiež bola kontinuálne

prebiehajúca predajná výstava umeleckých diel košíckých výtvarníkov a sochárov pod zastrešením súkromnej galérie VEBA. V závere tejto časti kongresu prezident Českej bujatrickej spoločnosti doc. Dr. J. Illek, DrSc., predstavil organizačné zabezpečenie 11. Stredoeurópskeho bujatrickeho kongresu, ktorý sa uskutoční v dňoch 17.–19. júna 2010, v Brne, v Českej republike.

Po slávnostnom ukončení kongresu účastníci navštívili modernú farmu vysokoúžitkových dojníc v Novej Bodve.

G. Kováč, UVL Košice

SPOMIENKA NA ZAKLADATEĽA MEDZINÁRODNEJ ZOOHYGIENICKEJ SPOLOČNOSTI (ISAH) PROF. MVDR. JÁNA ROSOCHU, CSC. V KONTEXTE PODUJATÍ PORIADANÝCH SPOLOČNOSŤOU

Počiatky priateľských kontaktov a odbornej komunikácie medzi zoohygienikmi z východných a západných európskych štátov spadajú do obdobia šesťdesiatych rokov. Podnetom bola vtedy predovšetkým rozvíjajúca sa živočíšna výroba a zmeny v chovoch hospodárskych zvierat smerujúce k intenzifikácii, ako aj s nimi spojené zdravotné riziká. Snahy o zlepšenie výmeny informácií a vedeckej spolupráce vyvrcholili ustanovením schôdzou Medzinárodnej zoohygienickej spoločnosti (International Society for Animal Hygiene – ISAH) v Budapešti. Stretnutie sa uskutočnilo na podnet prof. Dr. Ferenc Kovácsa, riaditeľa Ústavu veterinárnej hygieny Univerzity veterinárskych vied v Budapešti v úzkej účinnosti s prof. Dr. H. c. Johannom Kalichom, vedúcim Ústavu zoohygieny Univerzity Maximiliana Ludwiga v Mníchove a prof. J. Rosochom, vedúcim Ústavu zoohygieny Vysoké školy veterinárskej v Košiciach. Prof. Kovács sa v septembri 1970 obrátil písomne na mnohých kolegov z východných i západných štátov s návrhom založiť medzinárodnú zoohygienickú spoločnosť. Všetkých zainteresovaných pozval na konferenciu o výstavbe poľnohospodárskych budov, v rámci ktorej sa 20. novembra 1970 na osobitnej schôdzi prerokovalo a schválilo vytvorenie Medzinárodnej zoohygienickej spoločnosti s výkonným a rozšíreným výborom. Prof. Kovács bol poverený organizáciou prvého kongresu. Zakladajúcimi členmi spoločnosti popri prof. Kováčovi, prof. Kalichovi a prof. Rosochovi boli: Doc. Dr. J. Hojovec, Brno, prof. Dr. h. c. Hermann Willinger, Viedeň, prof. Dr. Dr. h. c. Dieter Strauch, Stuttgart, prof. Dr. K. Petrof a Dr. P. Stojanov, Sofia, Dr. R. Motz, Berlin-Ost, Dr. P. Schmoldt, Ebeswalde, prof. Dr. I. Szép, Gödöllő, prof. Dr. M. Cena, Wrocław, prof. Dr. Z. Czajkowski, prof. Dr. E. Čamo a prof. Dr. D. Varenika, Sarajevo, Dr. N. Hrgovic a prof. Dr. J. Ivoš, Zagreb, prof. Dr. Volkov, Moskva.

Založením Spoločnosti zakladatelia sledovali nasledovné ciele:

– podporovať a organizovať odbornú spoluprácu medzi zoohygienikmi v politicky

rozdelenom svete a vytvoriť fórum pre ich pravidelné stretnutia,

- urýchliť šírenie vedeckých informácií,
- vytvoriť jednotné chápanie zoohygieny ako odboru veterinárnych vied,
- propagovať realizáciu nových vedeckých poznatkov v rozvoji živočíšnej výroby a
- prispieť k ekonomickej produkcii potravín živočíšneho pôvodu a hygienickým opatreniam k zlepšeniu kvality živočíšnych produktov.

Rozhodlo sa o pravidelnom konaní kongresov Spoločnosti každé tri roky. Hlavným poslaním kongresov mala byť prezentácia, prerokovanie a vyhodnotenie nových vedeckých poznatkov v hygieene zvierat, týkajúcich sa vplyvu rozmanitých faktorov životného prostredia na ich zdravie, správanie a úžitkovosť. Členovia vytvorených výborov pripravili návrh stanov spoločnosti, ktorý bol rozdiskutovaný na pracovných schôdzach v septembri 1971 v Juhoslávii a v apríli 1972 v Maďarsku. Dohodnutý bol tiež program prvého stretnutia. Prvý kongres Medzinárodnej zoohygienickej spoločnosti sa konal v Budapešti v roku 1973. Nasledovali kongresy v Zagrebe (Juhoslávia, 1976), vo Viedni (Rakúsko, 1980), na Štrbskom Plese (Čes-

koslovensko, 1982), v Hannoveri (Nemecko, 1985), v Skare (Švédsko, 1988), v Lipsku (Nemecko, 1991) a v St. Paul v Minnesote (USA, 1994). Referáty prezentované na kongresoch boli publikované v zborníkoch.

Veľkým prínosom pre zoohygienu na Slovensku bolo pôsobenie prof. J. Rosochu. Prof. Ján Rosocha (1921–1993) patril medzi čelných predstaviteľov „prvej generácie zoohygienikov“ Európy. Nezabudnuteľné je obdobie jeho prezidentskej funkcie v Spoločnosti spojené s konaním IV. Medzinárodného zoohygienického kongresu v r. 1982 vo Vysokých Tatrách. Kongres bol nielen významnou vedeckou, ale aj spoločenskou udalosťou. Činnosť prof. Rosochu v Spoločnosti bola ocenená udelením trvalého čestného členstva v predsedníctve v roku 1991. Spomienka na zakladateľa zoohygieny na UVL by mala spočívať predovšetkým v zachovaní samostatnosti tohto odboru a v jeho ďalšom rozvoji v súlade s podmienkami poľnohospodárstva. Veľký vedecký a praktický význam má aj súčinnosť zoohygieny pri ochrane životného prostredia, konkrétne hygieny vzduchu, vody, odpadových vôd, poľnohospodárskych odpadov, pôdy, likvidácie tiel zvierat, ako aj hygieny ustajňovania hospodárskych zvierat. Prof. Ján Rosocha sa riadil princípom Vegetiusa: „Predchádzať je ľahšie ako liečiť. Každá choroba má svoj základ v nekvalitnom organizme

zvierat“. Okrem svojho pôsobenia na UVL ako učiteľ, prodekan (1959–64) prorektor (1969–76), prof. Rosocha významne prispieval k formovaniu a orientácii výskumu. Bol iniciátorom pri nadväzovaní družobných stykov s mnohými európskymi veterinárskymi univerzitami. Viac rokov vykonával funkciu predsedu veterinárnej sekcie Slovenskej spoločnosti pre potravinárske, poľnohospodárske a lesnícke vedy pri Slovenskej akadémii vied. Slovenská akadémia vied mu pri jeho 70-tych narodeninách udelila zlatú medailu. Prof. MVDr. Ján Rosocha, CSc. je súčasťou histórie Univerzity veterinárskeho lekárstva, odboru zoohygiena na Slovensku i Medzinárodnej zoohygienickej spoločnosti.

Funkciu prezidentov spoločnosti počas trojročných období zastávali nasledovní členovia – vedecí a pedagogickí pracovníci: F. Kovács, Maďarsko (1970–73), J. Ivoš, Juhoslávia (1973–76), H. Willinger, Rakúsko (1976–80), J. Rosocha, Československo (1980–82), H. Hilliger, Nemecko (1982–85), I. Ekesbo, Švédsko (1985–88), G. Mehlhorn, Nemecko (1988–91) a S. L. Diesch, USA (1991–94). V r. 1994 na VIII. kongrese sa zúčastnili delegáti z 33 štátov sveta a bolo prezentovaných 160 referátov a posterov v 4 sekciách. Rozšírený výbor bol doplnený o zástupcov prijatých štátov. Na II. kongrese v Zagrebe sa rozhodlo o konaní špeciálnych seminárov spoločnosti v obdobiach medzi

kongresmi. Uskutočnili sa nasledovné semináre:

- 1977 – Krakov, Poľsko. Metódy a výsledky hygienického vyšetrenia vzduchu v maštalných objektoch. Organizátor prof. Dr. T. Janowski.
- 1978 – Altmüster, Rakúsko: Hygiena likvidácie kadáverov, odpadu z bitúnkov a z výroby potravín. Organizátor prof. Dr. H. Willinger.
- 1980 – Viedeň, Rakúsko: Bakteriológia, mykológia a mykotoxikológia živočíšnych krmív. Organizátor prof. Dr. H. Willinger.
- 1984 – Hannover, Nemecko: Prach v maštalných objektoch. Organizátor prof. Dr. H. G. Hilliger.
- 1987 – Krakov, Poľsko: Mikrofyzikálne problémy v biológii a zoohygieny. Organizátor prof. Dr. T. Janowski.

- 1990 – Stuttgart-Hohenheim, Nemecko: Aktuálne problémy dezinfekcie maštali, maštali, maštalného hnoja a hnojovice. Organizátor prof. Dr. D. Strauch.
- 1994 – Hannover, Nemecko: hygiena a welfare zvierat počas transportu. Organizátor: prof. Dr. J. Hartung.

- 1995 – Budapešť, Maďarsko.
- 1997 – Helsinki, Fínsko: IX. medzinárodný kongres hygieny zvierat.
- 2000 – Maastricht, Holandsko: X. medzinárodný kongres hygieny zvierat.
- 2003 – Mexiko, Severná Amerika: XI. medzinárodný kongres hygieny zvierat.

- 2005 – Varšava, Poľsko: XII. medzinárodný kongres hygieny zvierat.
- 2007 – Tartu, Estónsko: XIII. medzinárodný kongres hygieny zvierat.
- 2009 – Vechta, Nemecko: XIV. medzinárodný kongres hygieny zvierat.

Na tradíciu konania seminárov medzi kongresmi ISAH nadväzuje aj táto konferencia, ktorá sa koná pod hlavičkou ISAH.

Záverom zostáva vyjadriť želanie, aby konferencia bola ešte úspešnejšia ako jej predchádzajúce ročníky a aby sa svojou náplňou i atmosférou priaznivo zapísala do histórie Medzinárodnej zoohygienickej spoločnosti. Od roku 1994 je zástupcom Slovenska a členom rozšíreného predsedníctva ISAH MVDr. Ján Venglovský, CSc. a autorom www.isah-soc.org.

J. Venglovský, UVL Košice

M. Ondrašovič, UVL Košice

P. Juriš, KVPS Košice

P. Novák, VaF Univerzita Brno

Š. Pintarič, Ljubljanská univerzita, Slovinsko

KONFERENCIA O AKTUÁLNEJ LEGISLATÍVE A PODPORE PREDAJA Z DVORA V OBLASTI MÄSA, MÄSOVÝCH VÝROBKOV, HYDINY A VAJEC

Dňa 21.8.2009 o 9.00 hod. sa v Nitre v rámci Agrokomplexu pod záštitou ministra pôdohospodárstva Stanislava Becíka konala konferencia venovaná problematike predaja z dvora, ktorý napomôže farmárom nielen vytvárať nové pracovné miesta, ale aj ponúkať kvalitné a bezpečné domáce potraviny priamo na spotrebiteľský trh.

Na konferencii sa diskutovalo o:

- aktuálnej legislatíve, ktorá ustanovuje opatrenia na úpravu požiadaviek na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie potravinárskych prevádzkarní s malým objemom výroby,
- aktuálnej legislatíve, ktorá ustanovuje hygienické opatrenia na priamy predaj a dodávanie malého množstva prvotných produktov živočíšneho pôvodu mäsa z hy-

diny a zajacovitých zvierat, voľne žijúcej zveri a zveriny z nej,

- aktuálnej legislatíve o poskytovaní pomoci na podporu spotreby agrokodmít pre deti a žiakov v školách a možnosti realizácie farmárov – zapojenie sa do predaja z dvora,
- praktických skúsenostiach predaja z dvora v Českej republike.

Konferencia sa konala za účasti: prvovýrobcov, ktorí majú záujem predávať z dvora mäso, mäsové výrobky, hydinu a vajcia, pracovníkov Ministerstva pôdohospodárstva SR a zástupcov štátnych orgánov, ktorí vykonávajú úradnú kontrolu potravín.

Kantíková, M.,
MP SR, Bratislava

AGROKOMPLEX NITRA 2009

AGROKOM
36. MEDZINÁRODNÝ
A POTRAVINÁRSKY V

TRHY

ufi
Agriexpo
Event

20. - 23. 8.
2009

AGROKOMPLEX

36. MEDZINÁRODNÝ POĽNOHOSPODÁRSKY
A POTRAVINÁRSKY VELTRH

COOPEXPO
ŽIVNOSTENSKÉ TRHY
REGIONY SLOVENSKA
KONE A ĽUDIA
BIO - AGROKOMPLEX
OBNOVITELNÉ ZDROJE ENERGIE

Výstavisko Agrokomplex Nitra
denne 9.00 - 18.00 h

PLEX
POĽNOHOSPODÁRSKY

Docent Vladimír JAKÝ – päťasedemdesiatnikom

Bývalá, ale ešte i v súčasnom období, aktívna významná veterinárna osobnosť doc. MVDr. Vladimír Jaký, CSc. sa dožíva vzácneho životného jubilea – 75 rokov. Významné je o to viac, že osud mu ho doprial, aby sa tešil pri jeho oslave v kruhu svojich blízkych, priateľov a kolegov. Zhovievatosť a prajnosť osudu je daná tým ľuďom, ktorý ju poskytujú iným a touto vlastnosťou náš jubilant nešetril. Prejavilo sa to počas celého jeho pôsobenia v štátnej správe, aj v období zvýšenej expertíznej činnosti pri pomoci rozvojovým krajinám, kedy zo svojej pozície mnohým túto činnosť umožnil. A počas riadenia doškolovania veterinárnych pracovníkov sa táto jeho vynikajúca ľudská vlastnosť len zvýraznila a oplýva ňou doteraz.

Náš jubilant sa narodil 6. augusta 1934 v Bratislave, tu vychodil aj ľudovú školu a gymnázium, kde maturoval v roku 1952. Potom sa zapísal na Vysokú školu veterinársku do Košíc, ktorú ukončil v roku 1959 štátnou záverečnou skúškou a promóciou. Nastúpil pracovať na vtedajší Okresný národný výbor v Malackách. Po 6 mesačnej vojenskej základnej službe na krátky čas išiel získavať odborné vedomosti do Krajskej veterinárnej nemocnice v Senici. Potom sa na plných 10 rokov upísal práci obvodného veterinárneho lekára na novozriadenom Okresnom veterinárnom zariadení Bratislava vidiek, Veterinárne stredisko Malacky. Po tomto období nastala veľmi plodná odborná, organizátorská a koncepčná práca na vyšších organizačných veterinárnych inštitúciách. Najprv na Krajskom veterinárnom zariadení v Bratislave vo funkcii krajského epizootológa a zástupcu riaditeľa, potom ako hlavný veterinárny lekár, vedúci odboru na Štátnej veterinárnej správe MPVŽ SSR. Od 20. februára 1974 bol menovaný za člena odbornej rady ŠVS MPVŽ SSR. Medzitým v roku 1970 vykonal kvalifikačnú atestáciu 1. stupňa. Jeho odborný rast neustále napredoval tak, ako si to vyžadovalo jeho pracovné zaradenie. Vedecká rada Vysokej školy veterinárskej v Košiciach dňa 9. júla 1980 mu udelila vedeckú hodnosť kandidáta veterinárnych vied na základe

úspešne obhájenej kandidátskej dizertačnej práce na tému „Štúdium výskytu a patogenity klasických a atypických mykobaktérií u ošipaných“. V roku 1986 habilitoval na docenta v odbore epizootológia a zoohygienu na svojej alma mater.

Jeho vysoká odbornosť, vynikajúce organizačné schopnosti a hlavne morálne a ľudské vlastnosti ho predurčili k tomu, aby v práci pokračoval na vyšších riadiacich odborných úsekoch, a tak od 1. augusta 1981 bol ustanovený do funkcie zástupcu riaditeľa odboru pre prácu s kádrami na Ministerstve poľnohospodárstva a výživy SSR. Práve s pôsobením v tejto funkcii sa viaže úspešná činnosť našich veterinárnych lekárov v zahraničí, ktorým všemožne umožňoval nástup na expertízu.

Vo výpočte činnosti celkom prirodzeným vyústením všetkých schopností bolo jeho vymenovanie vtedajším riaditeľom ŠVS MPVŽ SSR prof. Haladejom do významnej funkcie, ktorou bol post riaditeľa vtedajšieho Ústavu pre doškolovanie veterinárnych lekárov v Košiciach. Okrem pravidelnej a stanovenej práce ústavu jeho veľkou a nesmierne obťažnou úlohou bola výstavba novej budovy ústavu. To, že sa úlohy od 1. apríla 1985 zhostil veľmi dobre, svedčí vybudovanie reprezentačnej budovy pre doškolovanie veterinárnych pracovníkov a budova bola slávnostne odovzdaná do prevádzky 2. novembra 1987. Bez nadsadenia možno povedať, že veľmi úspešne slúži dodnes a je pýchou v systéme vzdelávania nielen v Európe, ale aj na svete.

Dňa 14. februára 1990 doc. Jaký na vlastnú žiadosť odišiel z funkcie riaditeľa už vtedy Inštitútu výchovy a vzdelávania veterinárnych lekárov a bol prijatý do služieb na Mestskej veterinárnej správe v Bratislave. Svojou prítomnosťou v pracovnom zaradení vo veterinárnej hygienickej službe bol veľkým prínosom pre veľmi pozitívny vplyv na celý pracovný kolektív aj na predstaviteľstvo hygienických prevádzok a stal sa vedúcou osobnosťou. I napriek predchádzajúcim pozíciám si našiel uplatnenie medzi kolegami, požíval veľkú

autoritu a sám osobne pokladá toto obdobie vo svojej pracovnej činnosti za významné. Neskôr začal uvažovať o podstatne väčšom naplnení svojich získaných skúseností s výchovou kádrov, a preto sa rozhodol založiť strednú veterinárnu školu. Jeho zámer odsúhlasilo Ministerstvo školstva SR a realizoval ho otvorením prvého ročníka v školskom roku 1993/1994 v Bratislave a dnes úspešne realizuje výchovu stredných odborných veterinárnych kádrov už 16. školský rok. Pedagogická a organizátorská činnosť školy pod jeho vedením je úspešná, absolventi nachádzajú uplatnenie v rôznych sférach činnosti a najviac ho teší to, že takmer vyše 80 percent absolventov študuje na rôznych vysokých školách.

Bohatú a zmysluplnú prácu má jubilant za sebou. Ak bude pri svojich oslavách hodnotiť prežitú, môže byť mimoriadne spokojný.

Drahý jubilant, chceme Ti v mene svojom aj v mene Tvojich pracovníkov, priateľov, kolegov a známych, ale aj žiakov zaželať do ďalších rokov života hlavne zdravie, ktorého potrebuješ najviac, nech ňa neprekvapujú nepríjemné chvíle, nech sa môžeš ešte veľa rokov tešiť len samým a radosným okamihom. Nech sa Ti darí v kruhu svojej rodiny, žiakov a učiteľov realizovať všetky myšlienky a zámery, ktorými ešte stále oplývaš a nech Ti všetci robia len radosť, čo bude pre Teba najväčšia odmena.

Ad multos annos.

J. Blecha, J. Pokorný, J. Pliešovský

MVDr. Štefan HÖRMANN sa dožíva 90 rokov

Čomu sa voľakedy hovorievalo „stará škola“, to predstavoval náš jubilant, vždy elegantný, dôstojný, úslužný, pozorný, kolegiálny, ale skromný. S týmito vlastnosťami sa MVDr. Štefan Hörmann 1. septembra t.r. dožíva krásneho životného jubilea – 90 rokov. Je jeden z mála najstarších veterinárnych lekárov na Slovensku. Je to o to radostnejšie, že sa ich dožíva v duševnej sviežosti, i keď fyzické predpoklady už mu nedovoľujú to, čo by si sám želal.

Jubilant sa narodil v učiteľskej rodine v Budmericiach, kde vychodil 3 triedy ľudovej školy, štvrtú ukončil v Trnave, kde sa rodina presťahovala a potom od roku 1929 do roku 1937 navštevoval klasické gymnázium v Malackách a 1. júna zmaturoval. V tom roku sa zapísal na Vysokú školu zverolekársku v Brne, kde absolvoval 4 semestre a zo známych dôvodov musel štúdium prerušiť a od 30. novembra 1939 pokračoval v štúdiu vo Viedni. Tu v roku 1941 dosiahol zverolekárskeho diplomu. Začal pracovať na internej klinike ako asistent a zároveň pracoval na dizertačnej práci „Krvný obraz po aplikácii Neuroyatrenu“. Dňa 1.6.1942 bol promován na doktora veterinárnej medicíny a od 1. septembra 1942 nastúpil do služieb bývalého Ministerstva hospodárstva ako zmluvný veterinárny lekár a bol slu-

žobne pridelený do Štátneho diagnostického veterinárneho ústavu v Bratislave. Krátko nato v decembri bol povolaný k nástupu vojenskej prezenčnej služby, z ktorej bol prepustený 11. apríla 1945. Počas vojny pracoval aj ako veterinárny lekár vo Vojenskom žrebčine v Horných Motešiciach. Od 1.2.1945 bol služobne prevelený do Holíča k evakuovanému žrebčínu z Topoľčianok. Vo funkcii ústavného veterinárneho lekára zostal pracovať aj po návrate zo štátneho žrebčína z Holíča do Topoľčianok a pracoval tu až do roku 1964. V jeho odborom raste sú dôležité údaje o noštrifikáčnej skúške veterinárneho diplomu v roku 1947 na Vysokej škole veterinárskej v Brne, v tom istom roku i absolvovanie fyzikálnej skúšky pred komisiou v Bratislave a v roku 1949 ustanovujúcej skúšky pre odbornú službu v štátnych ústavoch pre chov koní. V roku 1966 absolvoval kvalifikačnú atestačnú skúšku pre výkon veterinárnej služby.

1. septembra 1964 bol služobne preložený na ÚŠVÚ pobočka Bratislava do funkcie krajského hydinára a dietetika, od 1.8.1969 po reorganizácii zastával túto funkciu na KO ŠVS Bratislava, aby od 1.1.1969 nastúpil na Štátnu veterinárnu správu MPVŽ SSR, kde pracoval ako hlavný veterinárny lekár pre ochranu štátneho územia a medziná-

rodnú spoluprácu až do odchodu do dôchodku.

Bohatá je jeho publikačná, redakčná i pedagogická činnosť. Počas štúdií v Brne a vo Viedni bol členom Spolku čsl. veterinárnych medikov a slovenského akademického spolku Tatra a Kriváň, ako aj knihovníkom akademického spolku Kriváň vo Viedni. V päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch bol členom redakčnej rady časopisu Chov koní a výkonnostné skúšky, Veterinárskeho časopisu, členom veterinárskej komisie pri poľnohospodárskej sekcii SAV v Bratislave, v rokoch 1957–1962 bol členom Vedeckej spoločnosti čsl. zootechnikov a veterinárov v Bratislave a členom veterinárnej komisie pre diagnostiku a terapiu hospodárskych zvierat pri Čsl. akadémii zemědělských věd. V rokoch 1952 až 1959 vyučoval ako externý učiteľ na PUŠ

Chovateľ a jazdec z povolania v Topoľčiankach predmet náuka o koni. Dva semestre prednášal na VŠP v Nitre predmet fyziológia domácich zvierat. Prednášal i na strednej škole – SVŠ v Zlatých Moravciach v rokoch 1959–1964 v rámci zavedených nových osnôv Základy poľnohospodárskej výroby. Bol vedúcim autor-ského kolektívu pre prípravu publikácie Chov koní na Slovensku, spoluautor knihy Odchov mláďat a autorom 28 článkov v odborných chovateľských časopisoch.

Je nositeľom viacerých vyznamenaní a uzna-ní – Budovateľ poľnohospodárstva (1968), Čestné uznanie za práci pri povodni (1965), Adámiho medaila 3. stupňa (1971), Pamätná medaila k 25. výročiu soc. poľnohospodárstva (1975), Čestné uznanie vlády ČSSR a ÚRO (1975).

Náš jubilant prežil veľmi plodný a zmyslu-plný život. Všade, kde pracoval si získal vážnosť a úctu. V rozvíjajúcom sa chove koní po oslo-bodení boli jeho pracovné zásluhy výnimočné. Nezištnou prácou a vysokou odbornosťou sa

pričinil o pozdvihnutie tohto ušľachtilého chova-teľského zamerania.

Drahý jubilant, v mene kolegov, priateľov a bývalých spolupracovníkov pri takejto vý-znamnej životnej udalosti Vám želáme hlavne pevné zdravie, ešte veľa radosti v kruhu svojich najbližších a nech sa ešte dlho tešíte z príjem-ných chvíľ na zaslúženom odpočinku.

Ad multos annos.

J. Blecha, J. Pliešovský, I. Závodský

Absolventi Alma mater z roku 1964 na stretnutí po 45 rokoch spomínali na kolegov, ktorí nás opustili v rokoch 2008 a 2009

Absolventi vysokoškolského štúdia veteri-nárskej medicíny v Košiciach, ktorí boli sláv-nostne promovani za veterinárskych lekárov 5. apríla 1964 sa stretli 12. júna 2009 na Univerzite veterinárskeho lekárstva v Košiciach pri príležitosti 45. výročia ukončenia štúdia a slávnostného prevzatia diplomu veterinár-neho lekára. Tento ročník patrí medzi tie, ktoré sa pravidelne v intervale 5 rokov stretávali spolu so svojim vedúcim učiteľom ročníka s pánom prof. MVDr. Jánom Elečkom, CSc. a ostatných päť rokov pravidelne každý rok, spravidla v máji alebo v júni.

Na tohtoročnom stretnutí sme spomínali na dve osobnosti z ročníka, ktoré nás opustili od minuloročného stretnutia:

MVDr. Ladislav Jánossy, týždeň po našom minuloroč-nom stretnutí nám navždy odišiel... Na-rodil sa 11. februára 1940. Po maturite v Trenčíne a po úspešných prijíma-cích skúškach nastú-pil v septembri 1958 na vtedajšiu Veteri-nársku fakultu v Košiciach, ktorá bola včlenená do štruktúry Vysoké školy poľnohospodárskej v Nitre. V ostatnom ročníku štúdia, sa oženil s kolegyňou Irmou Stockovou. Po ukončení vysokoškolského štúdia nastúpil do Okresné-ho veterinárneho zariadenia v Lučenci na Veteri-nárne stredisko Modrý Kameň, ako obvodný veterinárny lekár. Po vzniku okresu Veľký Krtíš v roku 1968, bol poverený aj funkciou vedú-ceho strediska. Neskôr mal aj čiastočný úväzok v novozriadenej veterinárnej nemocnici. Od roku 1980 vykonával funkciu genetika pre hovädzí dobytok. Po absolvovaní 2. atestácie v r. 1988 pracoval od r. 1989 ako veterinárny lekár špecializovaný pre HD s okresnou pô-sobnosťou a po ukončení nadstavbového kurzu z oblasti ochrany životného prostredia aj ako ekológ. Po zmene politicko-spoločenského systému bol v novembri 1991 menovaný do funkcie okresného veterinárneho lekára a riaditeľa OVS vo Veľkom Krtíši. Funkciu vykonával do 30. júna 1999. Do dôchodku odišiel vo februári 2000. Počas celého aktívne-ho profesionálneho života spolu so svojou manželkou Irmou, s ktorou nielen spolu štu-ovali, úspešne získali vysokoškolskú kvalifi-

káciu a spoločne pracovali v službách OVS, resp. RVPS vo Veľkom Krtíši, ale sa aj venovali svojim záľubám, napríklad turistickým vy-chádzkam a výletom s turistickým oddielom. Aktívne sa zapájal do športového diania vo svojom okolí ako brankár TJ Družstevník Plachtince, aktívny člen lyžiarskeho oddielu TJ Baník – Dolina, pričom sa kvalifikoval na lyžiarskeho inštruktora II. výkonnostnej triedy. Roky bol vyhľadávaným inštruktorom pre okolité zá-kladné školy, odborné učilištia a gymnázium počas lyžiarskych kurzov. Od roku 1981 sa venoval chalupárstvu v Plachtinských lazoch na Krupinskej vrchovine, kde objavil „na kon-ci sveta“ storočnú chalupu, ktorú rekonštruoval tak, aby bola v bývateľnom stave. Žiaľ zdravotný stav mu neumožnil splniť všetky predsavzatia. Zákerná dlhotrvajúca choroba ho obrala o všetky sily a nakoniec s pokorou, zmierený s osudom svoj boj 2. júla 2008 skončil.

Na pohrebe 4. júla 2008 za spolupracov-níkov OVPS vo Veľkom Krtíši sa naposledy rozlúčila príhovorom MVDr. Ľubica Nemozová, ktorá okrem iného konštatovala: „Všetci v zosnulom strácame otcovského priateľa. Jeho priama, rovná a zodpovedná osobnosť skrývala za vonkajšou zdržanlivosťou veľkú srdečnosť. Vedeli sme a vieme, že za jeho činmi stálo vždy jediné pranie: Nasadiť svoje sily ku prospechu všetkých, s ktorými sa cítil byť spojený. Koho zahrnul medzi svojich skutočných priateľov, ten mu mohol naozaj dôverovať. Keď tu stojím, aby som v mene rodiny a spolupracovníkov našej inštitúcie za ním zvolala slová poďa-kovania: Ďakujeme ti za vzor plnenia povin-ností! Ďakujeme ti za to, že si bol vždy pri-pravený pomôcť radou i činom! U nás, tvojich kolegov – Lajo – zostaneš vždy „veterinárny lekár – športovec“. Nezapudneme na teba. Česť tvojej pamiatke!“

Na poslednej rozlúčke so zosnulým kole-gom sa za spolužiakov zúčastnil MVDr. J. Salaj a nad katafalkom povedal: Na cestu: Dovoľte mi pri príležitosti rozlúčky s naším spolu-žiakom, priateľom aj kolegom Lajom malú úvahu. V tomto roku uplynulo 50 rokov, čo sme sa spoznali ako poslucháči I. ročníka Veteri-nárskej fakulty v Košiciach. Veľa sme toho spolu prežili počas civilného aj vojenského štúdia, na brigádach a pri ďalších príleži-tostiach. Samozrejme šport, bola jeho veľká láska. Spomínam si na jednu vážnu situáciu, pri ktorej sa na tú dobu zachoval odvážne.

Myslím, že to bolo v prvom ročníku a Lajo, ako jeden z viacerých, robil vedúceho skupine pionierov. Na stretnutí pionierov povedal, že nielen Sovietsky zväz, ale aj Spojené štáty americké majú úspechy v kozmonautike. To nemal, lebo tento výrok sa dostal k rodičom jedného z pionierov a muselo sa s tým zaoberať vedenie fakulty a jej politické orgány. Musel byť potrestaný. Výrok znel: Zákaz činnosti ako vedúci skupiny pionierov a za účelom politickej prevýchovy – bol určený ako vedúci našej študijnej skupiny. No nie nadiľho. Nasledovali politické previerky poslucháčov nášho ročníka a z funkcie ho odvolali. Takýto vyhranený postoj si zachoval po celý život. Veľkou oporou na jeho životnej ceste mu bola naša spolužiačka a neskôr manželka Irma. Patrí jej za to od nás veľká vďaka. Veľmi si vážim Lajovej spolupráce v prvých rokoch po páde komunizmu a to pri reforme veterinárnej služby – pri odštátnení špecifikovaných činností. Ako okresný veterinárny lekár pri odštátnení, mi bol veľkou oporou. Som mu za to veľmi vďačný. Lajo bol horlivý účastník a podporovateľ našich tradičných ročníkových stretávok. Žiaľ, ostatných sa už pre chorobu nemohol zúčastňovať. Vo štvrtok minulý týždeň, cestou na ostatnú stretávku, som ho navštívil a rozlúčil sa s ním... Videl som, že jeho pozemská púť sa rýchlo skončí. Irma mi podala dve fľaše ohnivej vody so slovami: Zajtra je Ladislava, spomeňte si na neho. Vedel som, že to bolo Lajove pranie. Vždy nás častoval dobrými kopaničiarskymi produktami. Od jeho posledného návratu z nemocnice, som mal možnosť sledovať jeho hrdinský boj so záker-nou chorobou. Útrapy znášal statočne – pri-merane silám, ktoré pre danú chvíľu potreboval a dostal. Na odchod sa mal čas pripraviť, čo nie je každému umožnené.

Prievozník sa ho dočkal – jeho duša je už na druhom brehu. Spoločne s našimi kolegami, ktorí nás už predišli, sa raduje v našom nebi, lebo si myslím, že určitú časť tam majú vyhradenú aj zverolekári. Trochu si nás pred-behol, ale nemôžeme ísť všetci odrazu.

Musíme sa ešte pripraviť – lebo termín nezávisí od nás. Lúčim sa s Tebou za spolužia-kov z ročníka. Lajo ešte raz vďaka za všetko. Budeš nám chýbať...

Náhle a neočakávane nás navždy opustil 19. mája 2009 MVDr. Ján Jaďuď, dlhoročný riaditeľ Okresného veterinárneho zariadenia v Žiari nad Hronom. Narodil sa 24. augusta 1941

v Beluži, okres Banská Štiavnica. Základné školské vzdelanie dosiahol v rodnej obci. Jedenásťročnú strednú školu absolvoval v B. Štiavnici v roku 1958 a v tom istom roku v septembri začal študovať na Veterinárskej fakulte v Košiciach, ktorú absolvoval v roku 1964. Do zamestnania nastúpil 15.4.1964 ako obvodný veterinárny lekár v Novej Bani. Od 1. júla 1971 zastával funkciu riaditeľa Okresnej veterinárnej správy v Žiari nad Hronom. Túto funkciu vykonával do roku 1991. Od r. 1999 nastúpil na predčasný starobný dôchodok. V tomto období už mal podlomené zdravie, bojoval s ťažkou zákernou chorobou. Ťažký údel, ktorý ho postihol, znášal statočne a s problémami hrdinsky bojoval. Svoj boj skončil 19. mája 2009, kedy tento svet predčasne opustil vo veku nedožitých 68 rokov. Dňa 21. mája 2009 sa rodina, kolegovia, priatelia a v ich kruhu aj neveliká skupina spolužiakov z vysokoškolského štúdia rozlúčila s výborným odborníkom, nielen vo veterinárnom lekárstve, ale aj na poli organizačnej a riadiacej práce s mimoriadne angažovaným človekom, ktorý prežil veľa zložitých, neľahkých a viac ako komplikovaných životných etáp a zdravotných problémov a utrpení. Tieto etapy sa preto vždy dobre skončili, lebo sa vždy angažoval pre dobro veci.

Na smútočnom zhromaždení pri príležitosti rozlúčky s naším spolužiakom a kolegom jeho

osobnosť charakterizoval MVDr. Juraj Salaj: Dovoľte mi malú osobnú úvahu, pri príležitosti rozlúčky s naším priateľom, spolužiakom a kolegom Jankom Jaďuďom z Beluže, pošta Prenčov. S menom súvisela aj táto, pre mňa veľmi neobvyklá adresa. Takto si ho ale pamätám, keď sme pred 51 rokmi po prijímacích pohovoroch, v septembri nastúpili do 1. ročníka Veterinárskej fakulty v Košiciach. Štúdium sme ukončili v apríli 1964. Pamätám sa, že počas štúdia sme obaja pracovali v študentskej vedeckej tvorivosti, často sme cestovali do Čiech a zažili sme aj spolu odbornú prax v Nemecku. Pri týchto príležitostiach sme sa aj hlbšie spoznávali. Janko mal v ročníku prirodzenú autoritu, ktorú každý rešpektoval. Preto bol aj naším dlhoročným predsedom ročníka, ktorý okrem iného nikdy neváhal pomôcť každému riešiť pálčivé, často politicky nebezpečné situácie, do ktorých sme sa počas štúdia dostávali. Mal primeranú odvahu a vedel aj dobre, prirodzene argumentovať. Vždy sa to dobre skončilo. Po skončení štúdia sme sa ako ročník stretli po 4 rokoch, pri preberaní doktorských diplomov. Spomínam to preto, že už vtedy Janko navrhol, aby sme sa stretávali celý ročník každých 5 rokov. Vtedy to bolo neobvyklé, ale stala sa z toho tradícia. Jemu vďačíme najmä za to, že naše spoločenstvo vytvorené počas štúdia zotrvalo a stretáva sa už viac ako 40 rokov. V ostatných 4–5 rokoch, na návrh Dr. Jaďuďa sa stretávame každý rok. Vždy sa angažoval pre dobro veci. Spomínam si, ako po páde komunizmu ma opakovane navštívil a povzbudzoval, aby som sa napriek našim niektorým rozdielnym názorom zapojil do reštrukturalizácie veterinárnej starostlivosti. Táto otázka mu veľmi ležala na srdci. Veľmi som

si ho vážil aj za jeho nasledovný, veľmi neobvyklý čin. Navštívil ma v Bratislave v roku 1991 a požiadal o uvoľnenie z funkcie riaditeľa. Bol som prekvapený. Hovoril, že jeho rozhodnutie bolo rýchle, ale cesta k nemu dlhá. Rozhodol sa tak preto, lebo v novej situácii nemá morálne právo zostať ďalej v tejto funkcii. Koľko pokory u tohto úspešného muža. Ďalej sme sa stretávali len sporadicky a vedeli sme o sebe viac menej sprostredkovane. Pred tromi rokmi prišiel na stretnúku po ťažkých operáciách hrdla a veľmi ťažko aj chodil, len s pomocou bariel. Napriek tomu bol pre nás veľkým povzbudením a oporou, že treba prijať utrpenie a ísť ďalej. Vtedy sme si uvedomili, že tie naše problémy sú vlastne zanedbateľné a treba ísť ďalej aj s pomocou viditeľných aj neviditeľných bariel. Pri ďalších stretnutiach mi takmer vždy rozprával o svojom Návrate a bol všetkým veľmi, veľmi vďačný. Odpoveď na častú otázku, prečo sa to všetko udialo pozná len Pán Boh. Jedno je isté, že aj to bola pre neho príležitosť pripraviť sa na odchod. Mal som možnosť sledovať jeho statočný boj s chorobami. Videl som, že svoje útrapy znášal statočne – primerane silám, ktoré pre daný stav potreboval a dostal. Keď prievozník na neho čakal – bol pripravený. Odišiel ticho v spánku. Len málo z nás bude mať túto možnosť – je to výsada vyvolených. Jeho duša je už na druhom brehu. Janko si užíva radosť v našom zverolekárskom kúsku neba, aj s našimi kolegami, ktorí nás už predišli. Trochu si nás predbehol, ale nemôžeme ísť všetci odrazu a termín nezáleží od nás. Za všetko ti ďakujeme a budeme na teba spomínať.

I. Maraček, J. Salaj

Doc. MVDr. Alojz ŽUFFA, DrSc., 1924–1995

V tomto roku uplynulo 85 rokov od narodenia doc. MVDr. Alojza Žuffu, DrSc., popredného výskumného pracovníka z oblasti imunológie a imunoprofylaxie. Zaslúžil sa o vývoj a výrobu mnohých očkovacích látok, bol členom kolektívu, ktorý získal Štátnu cenu v roku 1964.

Narodil sa 5.6.1924 v Zemianskej Dedine, okres Tvrdošín. Roľnícky pôvod ovplyvnil jeho ďalšie študijné zameranie. Stredoškolské štúdium absolvoval na Štátnom reálnom gymnáziu v Dolnom Kubíne, kde aj úspešne zmaturoval v júni 1943. Po maturite sa rozhodol študovať veterinársku medicínu. Po zatvorení vysokých škôl v Čechách 17.11.1939 bolo možné študovať veterinársku medicínu vo Viedni, Záhrebe a Budapešti. Alojz Žuffa sa rozhodol pre Viedeň. Podal si žiadosť na Ministerstvo hospodárstva o veterinárske stipendium. Jeho žiadosť bola kladne vybavená, a tak sa v septembri 1943 zapísal na Vysokú školu zverolekársku vo Viedni. Pre vojnové udalosti tu absolvoval iba dva semestre. Po skončení II. svetovej vojny pokračoval v štúdiu na Vysokej škole veterinárskej v Brne. Štúdium úspešne ukončil a 6.3.1948 získal veterinársky diplom. Po úspešnej obhajobe dizertačnej práce *Počet erytrocytov*

a leukocytov a jeho zmeny pri experimentálnej Tripanozómóze splenektomovaných kryš získal dňa 18.5.1948 doktorát. Už ako študent

sa stal pomocným asistentom a po aprobácii odborným asistentom v Ústave pre všeobecnú biológiu a parazitológiu. V roku 1949 nastúpil na vojenskú prezenčnú službu a po jej absolvovaní pôsobil v Štátnom majetku

v Čalove. V roku 1951 nastúpil do Výskumného ústavu živočíšnej výroby vo Víglaši, a tu sa zaoberal najmä zdravotnou problematikou v chove ošípaných.

V roku 1950 zriadil minister poľnohospodárstva na Slovensku Ústav na výrobu očkovacích látok s dočasným sídlom v Bratislave a jeho vedením poveril MVDr. Braunerom. Na tento ústav nastúpil v roku 1952 MVDr. A. Žuffa a bol poverený vedením výrobného oddelenia. V roku 1954 sa presťahoval do nových objektov podniku Bioveta v Nitre, kde ho poverili vedením výrobného oddelenia. V r. 1956 sa tu stal vedúcim novovytvoreného vývojového oddelenia a neskôr výskumného a vývojového pracoviska až do svojho penziovania.

Ako vedúci kolektívu dosiahol v roku 1961 spolu s MVDr. Braunerom a MVDr. Škodom významný úspech v oblasti výskumu Aujezského choroby, za ktorý im bola udelená v roku 1964 Štátna cena.

V rokoch 1956–1970 vyvinul rad očkovacích látok určených na ochranné očkovanie rôznych druhov zvierat proti aktuálnym nákazám. Boli to vakcíny B1 a Roakin proti pseudomoru hydiny, vakcíny Ovodifterin a Neodifterin proti vtáčim kiahňam. Živ

vakcíny proti Aujeszského chorobe určené pre oštipané (Suivak) a pre kožuštinové zvieratá, HD a ovce (Norvak).

Po roku 1970 pre prípravu očkovacích látok zaradených do nových imunizačných schém bol získaný rad oslabených vírusových kmeňov slúžiacich na výrobu živých vakcín proti Aujeszského chorobe a moru oštipaných, vakcíny proti infekčnej rinopneumonii koní a nákazlivému abortu kobýl a vakcín proti vírusovým chorobám hovädzieho dobytká: infekčná boviná rinotracheitída – vakcína IBR; boviná vezikulárna (slizničná) choroba – vakcína VDV a parainfluenza HD – vakcína PI – 3.

Bola vypracovaná technológia monovalentných a viacvalentných inaktivovaných vakcín pre dobytok Borinak proti infekčnej bovinnej rinotracheitíde, Reobor, Bovibronchin a pre ovce Ovibronchin. Tiež bola vypracovaná technológia rekonvalescentných a imúnnych sér pre prevenciu a terapiu nákazlivých pľúcnych ochorení teliat Sero-brochin. Ďalej sa podieľal na výrobe kombinovanej inaktivovanej vakcíny proti botulizmu a Aujeszského chorobe kožuštinových zvierat Inabot. Viaceré vírusové vakcinačné

kmene pripravoval originálnymi a prioritnými postupmi, ktoré boli patentovo chránené, vakcíny z nich pripravené mali medzinárodnú úroveň. Bol autorom alebo vedúcim autorského kolektívu 15 patentovaných vynálezov, ktoré sa používali vo výrobe a v praxi.

V r. 1963 obhájil kandidátsku dizertačnú prácu *Výskum aktívnej imunizácie proti Aujeszského chorobe* na Virologickom ústave ČSAV v Bratislave a dosiahol vedeckú hodnosť kandidáta biologických vied.

Na docenta sa habilitoval 26.3.1965 na Veterinárskej fakulte v Košiciach obhajobou spisu *Výskum imunoprofylaxie červienky a moru oštipaných so zreteľom na potreby veľkochovov*.

V r. 1989 obhájil na VŠV v Košiciach doktorskú dizertáciu *Aujeszského choroba a infekčná boviná rinotracheitída – špecifická profylaxia, kontrola a tlmenie* a získal tak hodnosť doktora veterinárskych vied. Udržiaval úzke kontakty s prof. MVDr. O. J. Vrtiakom, ktorý mu bol školiteľom. Svoje poznatky prezentoval na prednáškach v 5. a 6. ročníku Vysokej školy veterinárskej v Košiciach.

Publikačne bol veľmi aktívny. Výsledky svojich experimentálnych prác publikoval v domácich i zahraničných časopisoch. Spolu uverejnil okolo 200 článkov.

Podieľal sa ako spoluautor aj na spracovaní nasledovných knižných publikácií – Klimeš, B.: *Nemoci drůbeže* (Praha, 1961); Vrtiak J. a kol.: *Nákazlivé choroby hospodárskych zvierat*. II. diel. *Vírusové a rickettsiové choroby* (Bratislava, 1965); Kolektív: *Chov oštipaných* (Bratislava, 1977).

Jeho dlhoročnú záslužnú činnosť a pracovné výsledky ocenili i viacerými vyznamenaniami – *Budovateľ poľnohospodárstva a výživy* r. 1964, strieborná a neskôr zlatá medaila prof. Dr. P. Adámiho (1969 a 1988), rezortné vyznamenanie *Zaslúžilý pracovník poľnohospodárstva a výživy* (1984) a *Za zásluhy a rozvoj vedy a výskumu* (ČSAP). V roku 1986 bola mu udelená medaila Štátnej veterinárskej správy za rozvoj veterinárskej služby, ako aj medaila J. E. Purkyňu v r. 1987.

Doc. MVDr. A. Žuffa, DrSc., odišiel do dôchodku v júni 1990. Zomrel 25. mája 1995 vo veku 71 rokov.

J. Jantošovič, M. Kozák

Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach • Komora veterinárnych lekárov SR
Slovenská asociácia veterinárnych lekárov malých zvierat • Združenie veterinárnych lekárov hospodárskych zvierat
Slovenská hipiatrická spoločnosť • Slovenská asociácia aviačnej medicíny • Štátna veterinárna a potravinová správa SR
u s p o r i a d a j ú

Odbornú konferenciu pri príležitosti 60. výročia založenia Univerzity veterinárskeho lekárstva v Košiciach

ŠKOLA – VEDA – PRAX II. 25. – 27. 9. 2009, Košice, Slovenská republika

Tematické zameranie konferencie:

Vnútorne, chirurgické, ortopedické choroby a reprodukcia hospodárskych zvierat, koní, malých zvierat, vtákov, exotických a voľne žijúcich zvierat.

Kontakt:

Doc. MVDr. Alica Kočišová, PhD. (e-mail: kocisova@uvm.sk, +421 915 984 641)
Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach, Komenského 73, 041 81 Košice, Slovenská republika

Podrobné informácie:

www.uvm.sk

<http://svp2.uvm.sk>

Prof. Ing. Pavel HELL, CSc., navždy odišiel...

Dňa 11.8.2009 v skorých ranných hodinách smrť náhle prerušila nesmierne plodný život profesora Pavla Hella. Jeho odchodom iste najviac utrpeli najbližší príbuzní, ale určite aj slovenské, ba možno pokojne povedať aj európske poľovníctvo.

Prof. Hell sa narodil v roku 1930 v Prešove a v decembri t.r. by sa bol dožil 79 rokov. Celoživotnú prácu zasvätil poľovníctvu. Už počas štúdia posledného ročníka vysokej školy pracoval ako asistent na Katedre zoológie vtedajšej Vysokej školy poľnohospodárskej v Nitre. V roku 1968 spracoval dizertačnú

tému, v ktorej uverejnil výsledky svojho výskumu zajačích populácií na Slovensku. Od roku 1969 pracoval na Lesníckom výskumnom ústave vo Zvolene vo viacerých funkciách, okrem iného aj ako vedúci odboru poľovníctva. Spolu 46 rokov pracoval vo vedúcej funkcii v poľovníckom výskume.

Počas svojho života riešil, alebo inicioval riešenie mnohých výskumných projektov, vedel vždy nájsť vhodnú tému na projekt a erudovane spracovával náročné metodiky. V roku 1986 sa podieľal na založení a aj viedol Oddelenie biológie a chovu poľnej zveri, Vy-

skumného ústavu živočíšnej výroby v Nitre, ktoré riešilo problematiku poľovnej zveri žijúcej v agrocenózach. Interdisciplinárny prístup prof. Hella k problémom súvisiacim s manažmentom poľovnej zveri sa premietal aj do úseku veterinárnej starostlivosti o zver, bol oponentom mnohých projektov týkajúcich sa ozdravných opatrení, spomenúť možno dehelmintizačné akcie raticovej zveri na Slovensku, eradikácie besnoty líšok a najmä otázky tlmenia klasického moru ošipaných.

Prof. Hell počas mnohých rokov pracoval v rôznych funkciách Slovenského poľovníckeho zväzu, dve volebné obdobia bol členom prezidia SPZ. Od roku 1971 bol vydavateľom a vedeckým redaktorom vedeckého časopisu *Folia venatoria*. Okrem toho pracoval viacero rokov ako člen redakčnej rady časopisu *Poľovníctvo* a rybárstvo a zahraničného časopisu *Zeitschrift für Jagdwissenschaft* (teraz *European Journal of Wildlife Research*). Rozsiahla je publikačná činnosť prof. Hella aj v časopise *Naše poľovníctvo*.

Zrejme ešte potrvá určitú dobu, kým sa podarí zosumarizovať celú publikačnú činnosť prof. Hella. Poľovníckej verejnosti sú známe jeho monografie, ale aj množstvo článkov v odborných periodikách. Výskumným kruhom boli zasa blízke jeho vedecké články a pojednávania, prípadne prednášky na sympóziách a konferenciách. Prof. Hell zostane neodmysliteľne spätý s organizovaním významných poľovníckych podujatí, spomenúť treba najmä Levické poľovnícke dni a v rámci nich vedecké konferencie, na ktorých sa spolupodieľal a ktorých rokovania nenapodobiteľne viedol. Pečať svojej osobnosti vtisol aj ďalším medzinárodným odborným a vedeckým podujatiam, ako odborný

garant v poslednom období napríklad pri usporiadaní odborného prednáškového programu so zahraničnou účasťou na Dňoch kysuckých poľovníkov v Čadci uplynulý rok a ďalších. Posledne sme sa na významnom poľovníckom podujatí s prof. Hellom stretli na Žitnoostrovských poľovníckych slávnostiach v dňoch 30. apríla až 1. mája t.r., ktoré sa konali v kaštieli Báč v okrese Dunajská Streda. Tu prezentoval s kolektívom autorov referát týkajúci sa optimalizácie manažmentu poľnej srnčej zveri v Podunajskej nížine a súčasne predsedal rokovaniu VI. ročníka Žitnoostrovského odborného seminára, na ktorom sa zúčastnili aj špičkoví odborníci z Rakúska, Maďarska, Českej republiky a Vojvodiny v Srbsku.

Silnou stránkou prof. Hella bola znalosť cudzích jazykov, ktorá mu umožňovala študovať nemeckú, maďarskú, francúzsku, ruskú, ale aj anglickú literatúru. Vďaka týmto danostiam uverejnil viaceré preklady nemeckých a maďarských diel.

Je autorom mnohých projektov bažantníc, zvernic a zverofariem, spracoval viaceré štúdie na skvalitnenie manažmentu zveri v rôznych revíroch. Spracovával podklady, pripomienky, koncepcie pre SPZ, ministerstvá, ale aj pre zahraničné organizácie.

Nepochybný je jeho nesmierny prínos v pedagogickej oblasti. Do poslednej chvíle bol garantom poľovníckych predmetov na Technickej univerzite vo Zvolene a počas svojho života vychoval množstvo diplomantov a doktorandov. Časté pozvánky na prednášky zo zahraničných univerzít, či ústavov boli samozrejmosťou.

S prof. Hellom sme spolupracovali dlhé roky. Vedeli sme, že ak bude treba pomôcť

s článkom, projektom, či metodikou, máme sa na koho obrátiť. Jeho práca bola vždy povetivá, bol náročný nielen na ostatných, ale aj na seba. Nemal rád povrchnú prácu a všetko, čo robil, robil s najväčšou zodpovednosťou. Takmer pred dokončením je ďalšie dielo Prof. Hella – „Náučný poľovnícky slovník“ ktorý ako vedúci kolektívu autorov pripravoval do tlače. Je na spoluautoroch, aby tento odborný literárny počín dôstojne uviedli pred poľovnícku čitateľskú publikáciu. S odchodom prof. Hella stráca slovenské poľovníctvo svojho nestora. Hoci bude veľmi chýbať, jeho osoba zostane navždy zapísaná v slovenskom či európskom poľovníctve a jeho zanechaná práca bude dôkazom, že prežil do poslednej sekundy plodný život. Česť jeho pamiatke.

Doc. MVDr. Dušan Rajský, PhD. – Regionálna veterinárna a potravinová správa Dunajská Streda,
Prof. Ing. Juraj Ciberej, CSc. – Univerzita veterinárskeho lekárstva Košice,
Prof. Ing. Rudolf Kropil, CSc. – Technická univerzita Zvolen,
Prof. Ing. Peter Garaj, CSc. – Technická univerzita Zvolen,
Ing. Tibor Lebocký – Slovenský poľovnícky zväz – ústredie Bratislava,
Doc. Ing. Jaroslav Slamečka, CSc. – Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra,
Doc. Ing. Jozef Gašparík, CSc. – Slovenská poľnohospodárska univerzita Nitra,
MVDr. Ján Pliešovský, CSc. – Štátna veterinárna a potravinová správa SR – ústredný riaditeľ,
Prof. Ing. Július Novotný, PhD. Ministerstvo pôdohospodárstva SR,
Prof. MVDr. Peter Juriš, CSc. – Slovenský veterinársky časopis

Za MVDr. Václavom FIRSTOM

V júli sme odprevadili na poslednej ceste na novom dolnokubínskom cintoríne nášho spoluobčana, ale predovšetkým veterinárneho lekára a kolegu MVDr. Václava Firsta.

Tento náš priateľ zasvätil celý svoj život veterinárskej praxi a celý svoj život prežil na Orave. Mal pohnuté detstvo. Narodil sa 14.9.1929 v Dembrovke na Ukrajine a jeho rodina patrila k vilinským Čechom až zakotvili na Morave v Krnove, kde dokončil školu a zmaturoval v roku 1951. Potom študoval a absolvoval Veterinárnu fakultu VŠP v Košiciach a získal titul doktora veterinárskej medicíny v roku 1956. Po skončení znova putoval a zakotvil v Trstenej, kde pracoval ako obvodný veterinárny lekár do roku 1960. Po územnej reorganizácii začal pracovať na Okresnom veterinárnom zariadení vo funkcii okresného epizootológa a stal sa zároveň zástupcom riaditeľa až do odchodu do dôchodku v roku

1985, ktorý prežil v Dolnom Kubíne až do svojej smrti vo veku nedožitých 80 rokov.

Bol uznávaným odborníkom na úseku nálezov zvierat a tiež sa zaoberal chovom a chorobami ošipaných, lovnej zveri, drobných zvierat a včiel. V roku 1968 úspešne absolvoval atestáciu pre výkon funkcie a v roku 1978 úspešne obhájil písomnú prácu na tému „Výskyt tuberkulózy u hovädzieho dobytku v okrese Dolný Kubín v rokoch 1971–1977“ a získal II. atestáciu na VŠV v Košiciach. Patril medzi uznávaných odborníkov na poli boja proti nakažlivým chorobám zvierat nielen v rámci okresu, ale aj širšie. Obzvlášť sa aktivizoval v boji proti tuberkulóze hovädzieho dobytku.

Za celoživotnú prácu vo svojom odbore obdržal veľa diplomov a uznaní v rámci okresu, ale aj v rámci Slovenska.

Nuž, dovoľte, aby sme sa mu touto cestou

poďakovali za jeho vysokú odbornosť a úspechy a vyslovili mu posledné zhodnotenie nielen ako kolegovi, ale aj ako priateľovi a spoluobčanovi.

*MVDr. Štefan Filo, PhD
a kolektív RVPS Dolný Kubín*

Z našich radov odišli

MVDr. Igor Nitrai, zomrel 29.6.2009 vo veku 58 rokov, pracovník RVPS Galanta.

MVDr. Andrej Kolesár, narodený 28.6.1935, zomrel 10.8.2009 vo veku 74 rokov, bol zamestnancom bývalej OVZ Michalovce.